

FORSIKRINGSKONTRAKTENS FORUDSÆTNINGER

AF

KRISTIAN SINDBALLE

FORSIKRINGSRETTLIGE STUDIER

TREDIE HEFTE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KJØBENHAVN - KRISTIANIA
BERLIN - LONDON - MDCCCCXXI

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF DET FINNE'SKE LEGAT

AARHUS STIFTSBOGTRYKKERI

INDHOLD

	Side
1. Indledende Bemærkninger.....	5
2. Misligholdelse paa Forsikrerens Side.....	6
3. Sølvens § 265.....	16
4. Overdragelse af den forsikrede Interesse.....	24
5. Delvist Bortfald af Interessen i Forsikringen.....	29
6. Tilbagekøb af Llvsforsikringspolicer	32
7. Større Risiko end forudsat	46
8. Mora med Præmiebetalingen.....	52

1. Indledende Bemærkninger.

Man siger, at Løfter er bindende, og man har naturligvis Ret. Det er saa sandt, som at Metaller er tunge. Men nogle Metaller er tungere end andre, og de forskellige Løfter binder ulige stærkt. Der kan tænkes abstrakte Løfter, hvis Virksomhed er uafhængig af enhver Forudsætnings Bristen. Men ligesom selv tunge Metaller har begrænset Vægtfylde, saaledes gælder det om de fleste Løfter, at de vel er bindende, men kun til en vis Grad. Deres Virksomhed afhænger af et større eller mindre Antal Forudsætningers Holdbarhed. Antallet af relevante Forudsætninger varierer fra Kontraktsart til Kontraktsart, Forudsætningstætheden er ulige stor. Storhandelens loco-Kontrakter er yderst sparsomt udstyret med relevante Forudsætninger, men rigt pansrede med Garantier for Kontraktens Opfyldelse. Omvendt er Gaveretshandler underminerede af Forudsætninger, men om Garantitilsagn bør en Gavemodtager tale sagte.

Hvad Forsikringskontrakten angaar, kan Forudsætnings-tætheden ikke være stor paa Forsikrerens Side. Begrænsninger i Forsikrerens Løfte maa være tydeligt angivne i Kontrakten. Urigtige eller bristende Forudsætninger med Hensyn til de objektive Risikoforhold bør ikke komme i Betragtning, naar den forsikrede ikke har indset eller burdet indse, at der forelaa urigtige eller bristende Forudsætninger. Ikke-Opfyldelse af Pligter ifølge Kontraktsforholdet bør som Regel ikke skade den forsikrede, naar der ikke kan lægges ham noget til Last. Kun i én Retning gælder maaske noget særligt. Forsikringsforholdet er i særlig Grad baseret paa Tillid, maaske er det i

lidt højere Grad end ved andre Kontrakter en Forudsætning, at bona fides iagttages. Det er denne Tanke, man har givet Udstryk ved at sige, at Forsikringskontrakten er überraime fidei.

Paa den forsikredes Side kan der ikke være nogen Betænkelighed ved i vidt Omfang at tillægge væsentlige Forudsætninger Relevans. At Forsikreren maaske har reassureret en Del af den overtagne Risiko, kommer ikke i Betragtning, thi hvad der er relevant Forudsætning i Forholdet mellem den forsikrede og Hovedassurandøren, maa naturligvis ogsaa være relevant i Forholdet mellem Hoved- og Reassurandør. Og normalt vil en Forsikrer ikke have afvist andre Risikoer, fordi han har tegnet en bestemt Forsikring. Al Forsikring er baseret paa Stordrift, og det bliver derfor af underordnet Betydning, om en enkelt Kontrakt springer. Vi vil da ogsaa faa at se, at det er anerkendt af Retsordenen, at Forudsætningsstæthed er stor paa den forsikredes Side, at Præmieløftets Retskraft er relativt ringe. Vi befinder os paa Gaveretshandlernes Fløj, maaske endda længere ude. Naar Interessen i Forsikringsforholdets Bestaan helt eller delvist mangler eller falder bort, kan den forsikrede helt eller delvist hæve Kontrakten. Og Forsikreren savner vistnok ganske den Beføjelse til i visse Tilfælde at hæve Forsikringsforholdet og kræve Erstatning, som efter almindelige Regler om gensidige Kontraktsforhold vilde tilkomme ham.

2. Mistilholdelse paa Forsikrerens Side.

For Søforsikrings Vedkommende bestemmer Søløvens § 240, at den forsikrede kan hæve Kontrakten, medmindre Forsikreren paa Anfordring stiller Sikkerhed for dens nøjagtige Opfyldelse, naar Forsikreren er kommen under Konkurs, naar han ved Eksekution er funden at mangle Midler til at betale sin Gæld, eller naar han har standset sine Betalinger. Disse Regler maa sikkert være analogisk anvendelige paa anden Forsikring. Tilsvarende Regler maa endvidere gælde, naar Forsikrerens Insolvens er oplyst paa anden Maade end angivet i Søløvens § 240, hvilket bl. a. kan støttes paa en Analogi fra Lov om Køb § 39. Og selvom der intet foreligger om,

at Forsikreren er insolvent, maa den forsikrede efter Omstændighederne kunne hæve Kontrakten, naar der er Fare for, at Forsikreren vil blive insolvent i Løbet af Forsikringstiden, hvilket navnlig vil være Tilfældet, naar Forsikreren i væsentlig Grad tilsidesætter de Krav, der maa stilles til forsvarlig Forretningsdrift. De nyere Tilsynslove foreskriver jævnligt, at Forsikringsselskaber ikke maa drive anden Virksomhed end Forsikringsvirksomhed. Og skønt en saadan offentligretlig Regel i dansk Ret kun er givet for Livsforsikring, maatte det sikkert antages, at en forsikret kunde hæve sin Kontrakt, hvis det f. Eks. oplystes, at Selskabet købte Handelsvarer for de Præmiebeløb, det tog ind. Endvidere maa der vistnok kunne blive Tale om, at Kontrakten kan hæves, naar Forsikringen er tegnet i et udenlandsk Selskab, der ved Tegningen havde Generalagentur her i Landet, men som i Løbet af Forsikringstiden er ophørt at have nogen herværende Repræsentant.¹⁾ Endelig er det en Selvfølge, at Kontrakten kan hæves, naar Forsikreren fragaar at være bundet ved den, og det samme maa sikkert gælde, naar Forsikreren har nægtet Udbetaling af et forfaldent Erstatningsbeløb, som han maatte vide, at den forsikrede havde Krav paa.²⁾

Det kunde ligge nær at sige, at der i de omtalte Tilfælde ikke foreligger aktuel mora fra Forsikrerens Side, men at der kun er Tale om en større eller mindre Grad af Fare for, at Forsikreren i paakommende Tilfælde vil komme i mora, saaledes at der i det højeste kan tales om anteciperet mora. Nu er det naturligvis af underordnet Betydning, hvad Navn man giver det Forhold fra Forsikrerens Side, i Kraft af hvilket Kontrakten kan hæves. Men rigtigst er det dog vistnok at opfatte de omtalte Tilfælde som Tilfælde af aktuel mora. Thi Forsikrerens Pligt gaar ud paa, at han skal overtage en vis Risiko, saaledes at den forsikrede kan føle sig tryk for Fare. Men i de omtalte Tilfælde bevirker Forsikrerens Forhold netop, at den forsikrede ikke holdes fri for Risiko, og der maa for saa vidt siges at foreligge en aktuel Krænkelse af den Forpligtelse, Forsikreren har paataget sig.

¹⁾ Jfr. U. f. R. 1897, 258.

²⁾ Jfr. U. f. R. 1887, 1149.

De omtalte Kendsgerninger medfører ikke, at Kontrakten eo ipso betragtes som ophævet, men de giver den forsikrede Ret til at hæve Kontrakten, ifølge Sølovens § 240 dog først, naar han forgæves har afkrævet Forsikrerens Sikkerhedsstillelse. Det vilde heller ikke være i de forsikredes Interesse, om Kontrakten bortfaldt eo ipso, thi Følgen heraf maatte jo være, at Selskabet ikke hæftede for senere indtruffen Skade.

Hæves Kontrakten, før Forsikrerens Risiko er begyndt at løbe, følger det af Sølovens § 240 og dens Analogi, at den forsikrede slipper fri for sin Præmieforpligtelse, og at han kan kræve det Præmiebeløb, han allerede maatte have betalt, tilbage uden Afdrag. Er Risikoen tildels afløben i det Øjeblik, Kontrakten hæves, har Forsikrerens efter Sølovens § 240 Ret til at beholde en forholdsmæssig Andel af Præmien. Det vil sige, at den forsikrede kan beholde — undlade at betale eller kræve tilbage — et Præmiebeløb, svarende til den Del af den overtagne Risiko, som Selskabet slipper for at bære. Beregningen heraf kan paa forskellig Maade volde Tvivl. Er Totalskade indtruffet, før den forsikrede erklærer, at han vil hæve Kontrakten, kan der naturligvis ikke blive Tale om Ristorno ifølge det her omhandlede Synspunkt. Thi da er i Virkeligheden hele Forsikrerens Risiko afløben, og hvis den forsikrede alligevel kan hæve Kontrakten — maaske for fremtidige Forsikringsperioders Vedkommende —, skyldes dette andre Aarsager end Forsikrerens Miisligholdelse. Er der indtraadt partiel Skade, før Ophævelseserklæringen fremsættes, slipper Forsikrerens fri for en Risiko, men dennes Størrelse kan være tvivlsom. Indeholder Kontrakten Bestemmelse om, at Forsikrerens efter partiel Skades Indtræden kun hæfter med Restbeløbet af Forsikringssummen, kan den forsikrede naturligvis kun kræve Ristorno i Forhold til dette Restbeløb. Men selvom Kontrakten ikke indeholder nogen saadan Bestemmelse, vil en partiel Skades Indtræden ofte forringe Forsikrerens fremtidige Risiko, fordi Reparationen af Skaden tager Tid. Er der ikke indtraadt nogen Skade paa det Tidspunkt, da Forsikringen hæves, kan der opstaa Tvivl om Ristornoberegningen, hvor Farens Størrelse varierer i Løbet af Forsikringstiden, hvad f. Eks. ofte vil være Tilfældet indenfor Søfor-

sikring. Et særligt Spørgsmaal opstaar endelig, naar der er givet Rabat paa Præmien, fordi Forsikringen er tegnet for en længere Tidsperiode. I saa Fald har Forsikreren dog sikkert kun Krav paa en forholdsmæssig Andel af den betingede Præmie, ikke af den højere Præmie, der vilde være blevet forlangt, hvis Forsikringen kun var tegnet som gældende til det Tidspunkt, da Kontrakten hæves.

Sølovens § 240 kan ikke antages at udelukke den forsikrede fra at benytte den Beføjelse, han efter almindelige Retsgrundsætninger har til at hæve Forsikringsforholdet, men fastholde Kontrakten. Det vil sige, at den forsikrede kan forlange den Merpræmie erstattet, han maa betale for at faa Risikoen dækket i et andet Selskab. Derimod kan han sikkert ikke anmelde Krav paa Erstatning for Skade, der indtræder efter Forsikringsforholdets Ophævelse. Det maa gaa ud over ham selv, om han hæver Forsikringsforholdet, før han har sikret sig anden Dækning. Og drejer det sig om et Tilfælde, hvor det ikke er muligt at tegne anden Forsikring, maa han undlade at benytte sin Ophævelsesbeføjelse, altsaa stadig betale forfaldende Præmier, hvis han ikke vil overtage Risikoen for egen Regning. Der kan sikkert ikke etableres en Retstilstand, hvor Selskabet stadig hæfter som Forsikrer, men kun kan gøre Retten til Præmien gældende gennem Modregning i Skadetilfælde.

Sølovens § 240 taler kun om, at den forsikrede har *Ret* til at hæve Kontrakten, hvis der ikke stilles ham betryggende Sikkerhed. Der er intet om, at Selskabet kan forlange, at den forsikrede skal benytte sin Ophævelsesbeføjelse. I Konkurstilfælde taler Forholdets Natur imidlertid for, at Boet som Hovedregel maa kunne forlange Forsikringsforholdet hævet, saaledes at den forsikrede kun faar Ret til at rejse de i det foregaaende bestemte Krav. Antager man ikke dette, kan Konkursbehandlingen trække meget længe ud, naar der foreligger langvarige Forsikringer. Formentlig indeholder dansk Ret ogsaa fornøden positiv Hjælp for, at Boet i Almindelighed kan kræve løbende Forsikringsforhold hævet. Af Konkurslovens § 13 følger med Sikkerhed, at f. Eks. en Køber ikke overfor Boet kan rejse Krav om Naturalopfyldelse, men at

Boet kan forlange hans Krav omsat til et Pengekrav. Paa lignende Maade støtter man som bekendt paa Konkurslovens § 16 den Sætning, at en Sælger ikke mod Tilbud af Salgsgenstanden kan anmelde Krav paa hele Købesummen, men at han er indskrænket til at konkurrere for sin Opfyldelsesinteresse i Penge. Men naar Stillingen er den, at en Køber maa sørge for at købe andetsteds, og at en Sælger maa sørge for at sælge til anden Side, hvis Medkontrahenten gaar fallit, saa synes et Forsikringsselskabs Konkursbo ogsaa at maatte kunne fordrø, at de forsikrede skal tegne Forsikring i et andet Selskab. Herfor taler ogsaa det Princip, der ligger bag Reglen i Konkurslovens § 14, hvorefter alle Krav „er at anse som forfaldne i den Forstand, at Boet uden Hensyn til den fastsatte Forfaldstid er beføjet til at yde og Fordringshaveren pligtig til at modtage straks“ — ti Meningen hermed er jo, at alle Retsforhold saavidt muligt skal kunne afvikles med det samme, for at Konkursbehandlingen ikke skal trække i Langdrag. Man kan indvende, at den forsikredes Ret ifølge Forsikringskontrakten er en af en uvis Begivenheds Indtræden betinget Pengefordring, og at der ikke kan være Tale om, at et Konkursbo skulde have Ret til at omsætte betingede Pengefordringer til mindre, men ubetingede Fordringer, men at det tværtimod af Konkurslovens § 132 fremgaar, at der indtil videre maa afsættes Dividende af hele det Beløb, der kan blive Tale om. Dog, paa Konkurslovens § 132 kan man ikke støtte en Regel om, at et Konkursbo aldrig har Ret til at omsætte betingede Pengekrav til ubetingede, ti Paragraffen indeholder i det højeste en Forudsætning om, at dette ikke altid kan ske. Og denne Forudsætning er rigtig. For Forsikringskravenes Vedkommende kan Boet aabenbart ikke kræve Omsætning, hvis den forsikrede ikke *kan* faa den paagældende Risiko dækket i et andet Selskab. Og hermed maa de Tilfælde stilles lige, hvor han ikke kan faa Risikoen dækket til en fornuftig Præmie. Men i alle andre Tilfælde følger det formentlig af det udviklede, at Boet kan kræve løbende Forsikringsforhold hævet. Kun maa der gives de forsikrede en passende Frist, saaledes at de kan faa Tid til at sørge for Tegning af ny Forsikring. Ti først fra det Tidspunkt at regne,

da den forsikrede har eller kunde have sikret sig anden Dækning, kan man sige, at det Erstatningskrav, der eventuelt tilkommer ham, reduceres til et Krav paa en Præmiedifference.

Hvad Livsforsikring angaar, maa Søløvens Regler lige saa vel være analogisk anvendelige her som ved anden Forsikring, for saa vidt ikke særlige Regler griber ind. Ifølge Ophævelsessynspunktet maa en forsikret da vistnok kunne kræve Netto-præmiereserve plus Forvaltningsreserve¹⁾ udbetalt. Derimod vilde det være meget urigtigt at tilkende ham Ret til Tilbagebetaling af samtlige af ham indbetalte Præmieløb — hvad Højesteret dog har gjort ved en ældre Dom.²⁾ Paa den anden Side bør man i disse Misligholdelsestilfælde neppe godskrive Forsikreren Kapitalværdien af de fremtidige, til Dækning af Engangsudgifterne bestemte Præmietillæg.³⁾ Efter Opfyldsessynspunktet kan den forsikrede derhos kræve, hvad han udover det omtalte Beløb maa betale som Indskud i et andet Selskab for at opnaa en ny Forsikring, der svarer til den gamle. I Tilfælde af Forsikringsselskabets Konkurs maa Boet kunne kræve Forsikringsforholdet hævet i Løbet af en passende Frist, forudsat at den forsikrede vil være i Stand til at faa tegnet Forsikring i et andet Selskab — hvad naturligvis ikke altid vil være ham muligt.

I Overensstemmelse med det udviklede maatte Forholdet reguleres, hvis Statsanstalten gjorde sig skyldig i en Misligholdelse. Det samme gælder, hvis det drejer sig om et af de i Lov om Livsforsikringsvirksomhed af 1. April 1914 § 56.1 omhandlede Selskaber, der er undtagne fra den nævnte Lovs Omraade. Ogsaa for udenlandske Selskabers Vedkommende maa det udviklede sikkert komme til Anvendelse, kun at det aldrig vil kunne betragtes som en Misligholdelse, der berettiger til Ophævelse af Kontrakten, at Selskabet ophæver sit her-værende Generalagentur, idet Forsikringsraadet i saa Fald — jfr. den nævnte Lovs §§ 43.6 og 46 — har Ret og Pligt til at modtage de forsikredes Indbetalinger og til at ansætte en Mand, der paa Selskabets Vegne modtager Søgmaal og iøvrigt re-

¹⁾ Se om disse Størrelser nærmere nedenfor, Pag. 40 f.

²⁾ U. f. R. 1897, 258.

³⁾ Jfr. derimod angaaende Tilbagekøb af Policer nedenfor, Pag. 40 f.

præsenterer Selskabet med Hensyn til allerede indgaaede Forpligtelser. For indenlandske Selskabers Vedkommende kommer det udviklede derimod kun til Anvendelse, hvis det drejer sig om en Misligholdelse i Relation til den enkelte forsikrede. Drejer det sig om Insolvens eller om uforsvarlig Forretningsførelse, gælder noget særligt. Loven om Livsforsikringsvirksomhed bestemmer i § 25, at Selskabet skal sættes under Administration, naar det gaar fallit eller naar de til Dækning af Forsikringsfonden nødvendige Midler ikke forefindes og ikke skaffes tilveje indenfor en af Forsikringsraadet fastsat Frist. Endvidere kan Selskabet sættes under Administration, naar visse af Forsikringsraadet foreskrevne Foranstaltninger ikke træffes inden en given Frist, og „Undladelsen af at foretage dem skønnes at medføre Fare for Forsikringstagerne“. Herefter er Stillingen sikkert den, at en Forsikringstager ikke med Virkning kan gøre gældende, at Selskabets Forhold ikke er betryggende, hvis Forsikringsraadet ikke finder Anledning til at skride ind. Og sætter Forsikringsraadet Selskabet under Administration, træder en i flere Henseender ejendommelig Ordning i Kraft. Forsikringsraadet tager i Henhold til § 26 de Midler, der tjener de forsikrede som Haandpant for deres Krav, d. v. s. Forsikringsfondens, i visse Tilfælde ogsaa Sikkerhedsfondens Midler eller en Del af disse, i sin Besiddelse. I Tilfælde af Konkurs skal Skifteretten straks efter Konkursens Begyndelse oversende de nævnte Midler til Forsikringsraadet. Hvad nu først de forsikredes Krav ifølge *Opfyldelsessynspunktet* angaar, giver § 26.3 den ejendommelige Regel, at de enkelte livsforsikrede slet ikke kan gøre noget Krav gældende mod Selskabet, men at Forsikringsraadet paa Administrationsboets Vegne kan fordre, hvad der mangler i Forsikringsfonden samt i en Sikkerhedsfond, saa stor som det i § 17.4 angivne højeste Beløb. Beregningen af, hvad Forsikringsraadet saaledes kan fordre, sker ifølge § 29 paa Grundlag af en Vurdering af de fra Selskabet modtagne Midler og en Opgørelse af Forsikringsfondens Beløb den første Dag i den efter Administrationens Begyndelse faldende Maaned. Med Udredelsen af det omtalte Beløb er Forsikringsselskabet definitivt frigjort fra sine Forpligtelser ifølge de løbende Kon-

trakter. Selvom Administrationsboets Midler skulde vise sig utilstrækkelige til Dækning af Forsikringskravene, hvilket navnlig kan tænkes som Følge af en ekstraordinært stor Dødelighed blandt de forsikrede eller paa Grund af et ekstraordinært Kursfald paa Papirer, hvori de omtalte Midler er anbragt, kan der ikke rejses yderligere Krav mod Selskabet, naar dette har fyldestgjort den foran fikserede Fordring. Hvad dernæst *Ophævelsesretten* angaar, maa det antages, at en saadan slet ikke tilkommer de forsikrede. § 27.2 bestemmer udtrykkeligt, at saa længe Administrationen varer, finder Tilbagekøb af Forsikringer ikke Sted, dog at Genkøbsværdien helt eller delvis kan anvendes til Dækning af Policelaan, stiftede i Henhold til § 18 Nr. 6. Den forsikrede kan altsaa end ikke fordre Tilbagekøbsværdien udbetalt. Meningen er, at man vil holde de forsikrede sammen. Man vil i første Række søge den samlede Forsikringsbestand overtaget af et eller flere indenlandske Forsikringsselskaber, eventuelt mod Nedsættelse af Forsikringsbeløbene (§ 30). Hvis dette mislykkes, vil man søge at danne et gensidigt Selskab med de forsikrede som Medlemmer (§ 34). Lykkes heller ikke dette, fortsættes Administrationen. Men i alle Tilfælde vil man holde sammen paa de forsikrede — om nogen Ret til at ophæve Kontrakten bliver der ikke Tale. Naturligvis kan de forsikrede ikke tvinges til at betale de Præmieløb, de ellers ikke vilde være pligtige til at betale, men da Tilbagekøb af Forsikringer ikke finder Sted, maa Standsning af Præmiebetalingen antages at medføre, at Policen omskrives til en Fripolice, hvis Beløb da igen — i fornødent Fald — nedsættes i samme Forhold som de øvrige Forsikringsbeløb.¹⁾ —

Af de nyere Love som Forsikringskontrakten giver i hvert Fald den tyske Lov Regler for Tilfælde af Konkurs, der ikke afviger lidet fra dansk Rets Regler. For Søforsikring gælder det ifølge Handelslovbogens § 898, naar Forsikreren er bleven

¹⁾ En mærkelig og, som det synes, lidet motiveret Afvigelse fra almindelige Retsgrundsætninger, indeholder Loven — ligesom den norske og den svenske Tilsynslov — i § 28.2, der foreskriver, at Forsikringskrav, der var forfaldne eller anmeldte for Administrationens Begyndelse, skal fyldestgøres fuldt ud.

„zahlungsunfähig“, at Forsikringstageren har Valget mellem „von dem Vertrage zurückzutreten und die ganze Prämie zurückzufordern oder einzubehalten“ eller „auf Kosten des Versicherers eine neue Versicherung zu nehmen“. Det sidste stemmer med, hvad vi har udviklet i det foregaaende, men for dansk Rets Vedkommende maa Erstatningskravet kunne rejses, selvom Forsikringstageren undlader at tegne en ny Forsikring. At Ristornokravet er mere omfattende end efter dansk Ret, hænger sammen med, at man har ønsket konsekvent at fasholde den bekendte Sætning om Præmiens Udelelighed, der da her virker til Forsikringstagerens Fordel.

Udenfor Søforsikring gælder ifølge Lov om Forsikringskontrakten § 13 følgende Regel:

„Wird über das Vermögen des Versicherers der Konkurs eröffnet, so endigt das Versicherungsverhältnis mit dem Ablauf eines Monats seit der Eröffnung; bis zu diesem Zeitpunkte bleibt es der Konkursmasse gegenüber wirksam.“

Dog opretholder Loven om Forsikringskontrakten Bestemmelserne i Tilsynsloven af 12. Maj 1901 §§ 61.2 og 63, hvorefter det for Livsforsikring og visse Tilfælde af Syge- og Ulykkesforsikring skal gælde, at Forsikringsforholdene op-
hører („erlöchen“) ved Konkursdekretets Afsigelse.

I det oprindelige Udkast til Loven om Forsikringskontrakten var det bestemt, at Kontraktsforholdet altid skulde ophøre straks ved Konkursens Indtræden. Den Mening trængte imidlertid igennem, at der burde gives den forsikrede Tid til Tegning af en ny Forsikring, og saaledes kom man til Lovens Regel. Meningen med denne er efter Motiverne, at Kontrakten af sig selv ophører at bestaa efter en Maanedes Forløb, og der synes at være Enighed om, at den forsikrede ikke kan rejse noget Erstatningskrav. Paa den anden Side er den forsikrede bunden til Kontrakten, indtil den omtalte Maaned er udløben. Han maa betale fuld Præmie for denne Maaned, men til Gengæld kan han — ifølge Motiverne — gøre Krav paa Erstatning for Skade, der indtræder i Løbet af denne Maaned, gældende som Massekrav. Angaaende Ristorno af Præmien for Tiden efter Forsikringsforholdets Ophør, hedder det i § 40.3:

„Endigt das Versicherungsverhältnis infolge der Eröffnung

des Konkurses über das Vermögen des Versicherers, so kann der Versicherungsnehmer den auf die Zeit nach der Beendigung des Versicherungsverhältnisses entfallenden Teil der Prämie unter Abzug der für diese Zeit aufgewendeten Kosten zurückfordern.“

Som sagt, disse Regler afviger ikke lidet fra dansk Rets Regler. At Forsikringstageren ikke kan rejse noget Skadeserstatningskrav, og at han maa finde sig i et Afdrag i Restpræmien, synes at være temmelig umotiverede Afgivelser fra, hvad der vilde følge af almindelige Retsregler. At Forsikringstageren er bundet til Kontrakten en Maaned trods Konkursen, vil han normalt ikke have Grund til at beklage sig over, naar han til Gengæld bliver Massekreditor for Krav, der opstaar i Løbet af denne Frist — men dette sidste synes unægtelig ganske uretfærdigt overfor de Forsikringstagere, der har uafgjorte Krav fra Tiden før Konkursen. Motiverne siger herom: „Die übrigen Gläubiger des Versicherers, insbesondere diejenigen Versicherungsnehmer, welche aus einem vor der Konkurseröffnung eingetretenen Versicherungsfall Ansprüche erworben haben und diese Ansprüche nach den Grundsätzen des Konkursrechts nur als Konkursforderungen geltend machen können, werden durch die bezeichnete Regelung trotz der Ungleichheit ihrer Rechtsstellung nicht benachteiligt; denn wenn die Konkursmasse die Entschädigungen für die während der ersten Monate nach der Konkurseröffnung eintretenden Versicherungsfälle als Massechulden voll zu bezahlen hat, so erhält sie dafür auf der andern Seite die Prämien für diesen Monat von den sämtlichen Versicherungsnehmern. Sie wird dadurch zweifellos besser gestellt, als wenn sie jene Entschädigungen nur als Konkursforderungen zu befriedigen hätte, dafür aber auch bloß von dem einzelnen Entschädigungsberechtigten eine Prämie mittels Anrechnung auf die Entschädigung erhielte.“ Dette sidste er dog aabenbart urigtigt. Selvom man antog, hvad dog sikkert vilde være urigtigt, at der kun modregningsvis kunde afkræves Forsikringstageren Præmie for Tiden efter Konkursens Indtræden, overser de tyske Motiver, at Størsteparten af de paagældende Præmier maa forudsættes at være indbetalt til Selskabet før Konkursens

Indtræden, da Præmierne forfalder forud. Paa den anden Side er det en Uretfærdighed mod de Forsikringstagere, der ikke er i Stand til at faa dækket deres Risiko paa anden Maade, at Kontrakten ubetinget falder bort. Navnlig ved Livsforsikring kan dette sidste blive en meget stor Uretfærdighed.

Ogsaa efter den svejtsiske Lovs Art. 37 og den østerrigske Lovs § 21 ophører Forsikringsforholdet i Tilfælde af Forsikrers Konkurs. Den svejtsiske Lov lader Ophøret finde Sted efter fire Ugers Forløb, den østerrigske Lov sætter ved Skadesforsikring en Maanedes Frist. Der er efter disse Love næppe Tale om, at Krav paa Erstatning for Skade, der indtræder inden den nævnte Frists Udløb, skulde være Massekrav.¹⁾ Forsikringstageren har Krav paa Tilbagebetaling af hele Restpræmien. Ved Livsforsikring kan han efter den svejtsiske Lov forlange Nettopræmiereserven udbetalt. Den svejtsiske Lov fastslaar derhos udtrykkeligt, at Forsikringstageren har Krav paa Skadeserstatning.

3. *Sølovens* § 265.

Naar enten den forsikrede Interesse eller den Fare, mod hvilken Forsikring er tegnet, mangler eller falder bort, foreligger der normalt klare Tilfælde af urigtige eller bristende Forudsætninger. Tilfældene kan være af forskellig Art. Er Forudsætningen urigtig eller brister den før Forsikringstidens Begyndelse, kommer Forsikreren slet ikke til at bære nogen Risiko. For saa vidt Forudsætningens Relevans anerkendes, skal Forsikreren da heller ikke have nogen Præmie, men højst kunne kræve et Beløb til Dækning af hafte Udgifter. Brister Forudsætningen efter Forsikringstidens Begyndelse, skal Forsikreren i hvert Fald have Præmie for den Tid, Risikoen har løbet. Beror Forudsætningens Bristen paa Begivenheder udenfor den forsikredes Kontrol, staar man overfor et Tilfælde, hvor Forsikrersens Løfte gaar ud paa at erlægge en umulig Ydelse, og det vil da næppe være afvigende fra, hvad der antages at gælde i andre Kontraktsforhold, om Forudsætningens

¹⁾ Jfr. Ostertag: Das Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag Note 5 ad § 37.

Relevans anerkendes. Beror Forudsætningens Bristen paa den forsikredes egne Dispositioner, staar man overfor et Tilfælde af Kreditors mora, og almindelige Retsgrundsætninger kunde da sikkert ikke føre til at tillægge Forudsætningen Relevans.

Den tyske Lov om Forsikringskontrakten behandler de omtalte Tilfælde i § 68:

„Besteht das Interesse, für welches die Versicherung genommen ist, bei dem Beginne der Versicherung nicht oder gelangt, falls die Versicherung für ein künftiges Unternehmen oder sonst für ein künftiges Interesse genommen ist, das Interesse nicht zur Entstehung, so ist der Versicherungsnehmer von der Verpflichtung zur Zahlung der Prämie frei; der Versicherer kann eine angemessene Geschäftsgebühr verlangen.

Fällt das Interesse, für welches die Versicherung genommen ist, nach dem Beginne der Versicherung weg, so gebührt dem Versicherer die Prämie für die laufende Versicherungsperiode.“

Efter Ordlyden kunde man tro, at denne Bestemmelse ikke omfatter alle de Tilfælde, vi her har for Øje. Efter Motiverne maa man imidlertid komme til et andet Resultat. Motiverne nævner som Tilfælde, hvor Paragraffens første Stykke kommer til Anvendelse, at et forsikret Varelager gaar tilgrunde, før Risikoen er begyndt at løbe, at Forsikringen er tegnet med Henblik paa en fremtidig Interesse, der ikke kommer til Eksistens, at et Skib er forsikret for en forestaaende Rejse, der imidlertid opgives, og at Brandforsikring er tegnet med Henblik paa en kommende Udstilling, der saa ikke bliver til noget eller som den forsikrede opgiver at deltage i. I nogle af disse Tilfælde synes det mere træffende at sige, at Faren mangler eller falder bort, end at den forsikrede Interesse mangler. Den østerrigske Lov, der i § 63 vil ramme ganske de samme Tilfælde som den tyske Lov i § 68, har derfor ogsaa valgt at tale om „das Interesse an der Versicherung“ i Stedet for om den forsikrede Interesse. Men er den tyske Lovs Formulering for snæver, synes paa den anden Side Ordene i den østerrigske Lov at række videre end til de Tilfælde, vi her skal behandle.

Indholdet af den tyske Lovs Regel er iøvrigt ligetil. Kommer Forsikreren slet ikke til at bære nogen Risiko, skal han

have sine Udgifter dækkede, men ingen Præmie. Falder Risikoen bort i Løbet af Forsikringstiden, skal Forsikreren have Præmie for Tiden til den løbende Forsikringsperiodes Udgang, men heller ikke mere. Man anerkender altsaa Forudsætningernes Relevans, men man gennemfører Princippet om Udelelighed af Præmien for den enkelte Forsikringsperiode.

Den danske Sølvs § 265 hjemler Ristorno af betalt Præmie, naar „en forsikret Genstand ikke udsættes for nogen Fare, der falder under Forsikrerens Ansvar“. Forsikreren faar Krav paa et nærmere bestemt Ristornogebyr. Modsætningsvis kan man af denne Regel slutte, at Forsikreren har Ret til hele Præmien, naar Forudsætningen først brister i Løbet af Forsikringstiden, og dette er ogsaa positivt fastslaaet i den tyske Hantlovbogs § 897. Dette opfattes her ikke som en Afvigelse fra tysk Rets almindelige Regel, men kun som en Konsekvens af, at man fastholder Princippet om Præmiens Udelelighed. Ret beset taler da ogsaa den danske Sølvs Regel positivt for, at gældende dansk Rets Standpunkt er det samme som tysk Rets. Sølven har kun kortvarige Forsikringer for Øje. Ifølge § 247 gælder det, at „Præmien“ i Mangel af anden Aftale skal erlægges straks ved Kontraktens Afslutning — der forudsættes altsaa kun at være Tale om et enkelt, ikke om en Række successivt forfaldende Præmiebeløb. At Forsikreren beholder hele Præmien, naar Forudsætningen først brister i Løbet af Forsikringstiden, bliver da virkelig en Konsekvens af Princippet om Præmiens Udelelighed. Og Forudsætningens Relevans er tilstrækkeligt fastslaaet gennem Reglen om Ret til Ristorno, naar Forudsætningen brister, før Risikoen er begyndt at løbe.

En Analogi fra Sølvens Regler til anden Forsikringsret bliver altid noget usikker, og det har derfor Interesse at underkaste Spørgsmaalet en mere principiel Undersøgelse. Som tidligere berørt medfører den Omstændighed, at Forsikring er basseret paa Stordrift, at der ikke kan være nogen Betænkelighed ved at tillægge de heromhandlede Forudsætninger Relevans. Man kunde imidlertid mene, at ganske den samme Omstændighed maatte medføre, at den forsikrede principielt set var lige saa godt tjent med den stik modsatte Løsning. Man

kunde tænke sig, at dette vilde paavirke Forsikrerens Beregninger paa en saadan Maade, at Præmien for det enkelte Aars Forsikring blev mindre, Rabatten for fleraarig Forsikring større. Isoleret betragtet betegner Udsigten til at slippe for at betale en Række Aarspræmier for den forsikrede en Chance. Og sælger den forsikrede denne Chance, kunde han maaske derigennem opnaa en Formindskelse af Præmien, eller — som man ogsaa kan udtrykke det — Forsikrerens kunde honorere Chancen med en aarlig Præmie, der kunde gaa fra i det Præmiebeløb, den forsikrede skal betale. Spørgsmaalet bliver paa en Maade, om den Mand handler fornuftigt, der sælger ti Fugle paa Taget for een i Haanden. Ordsproget mener som bekendt, han gør det. Lovgivningen synes ganske vist at mene noget andet, naar den bl. a. ud fra den Betragtning, at usikre Aktiver let kan blive solgt for billigt, forbyder Salg af ventendes Arv. Men den anførte Betragtning gør sig maaske ikke gældende ved Forsikring, hvor netop Stordrift postuleres at muliggøre statistisk Udregning af et adækvat Vederlag for usikre Ydelser.

Praktisk set vil der nu næppe kunne være Tale om, at det skulde influere paa Præmien, om de omtalte Forudsætninger betragtes som relevante eller ej. Og da det desuden vilde være noget kunstigt at antage Salg af en Chance inkluderet i en Aftale om Forsikring af en Risiko, synes det ikke at kunne være tvivlsomt, at Forudsætningernes Relevans bør anerkendes. Spørgsmaalet bliver herefter kun, om man udenfor Søforsikringsretten kan fastholde Princippet om Præmiens Udelelighed. At dette i hvert Fald til en vis Grad er fastholdt i Praksis, er vistnok ikke tvivlsomt. Men i Kraft af hvilke Grunde? Ja, i første Række maa man huske paa, at Præmien normalt forfalder forud. Oftest vil dette være udtrykkeligt aftalt, men selvom ingen Aftale skulde være truffet, maa det sikkert gælde, at Præmien for den enkelte Forsikringsperiode forfalder ved Periodens Begyndelse. Forsikrerens Forpligtelse er ganske vist først opfyldt ved Periodens Udløb, og Analogier fra andre Kontraktsforhold vilde derfor vistnok føre til, at Præmien i Mangel af anden Aftale først kunde anses forfalden ved Forsikringsperiodens Slutning. Men der gør sig her et særligt Hensyn gældende. Medens det ikke vil være normalt, at en Sælger

først ved Hjælp af Købesummen skal skaffe sig den solgte Genstand, er det netop Meningen med Forsikring, at Præmiebeløbene skal bruges til Dækning af indtrædende Skader — og allerede herpaa maa der formentlig kunne bygges en deklatorisk Regel om, at Præmien kan kræves betalt forud. Nuvel, Præmien for den løbende Forsikringsperiode er altsaa en Præmie, der normalt er betalt, men Præmien for fremtidige Perioder vil normalt ikke være betalt. Man forstaar da let, at Praksis kan føle sig tilskyndet til at fritage den forsikrede for at betale for de fremtidige Perioder, men paa den anden Side blive staaende herved. Den forsikrede kunde ikke andet end føle et stærkt Ubehag ved at skulle betale for fremtidige Perioder, naar der ikke mere var nogen Risiko, men Præmien for den løbende Periode har han allerede betalt, og den har han dog ikke regnet med nogensinde at faa tilbage. Dertil kommer, at andre Betragtninger i nogen Grad taler til Fordel for Princippet om Præmiens Udelelighed. Man kan ganske vist næppe bygge noget paa den Betragtning, at det maaske ikke vilde have været den forsikrede muligt at faa tegnet en Forsikring med kortere Løbetid end den normale Forsikringsperiode. At et Forsikringsselskab maaske nægter at tegne Korttidsforsikringer i Tilfælde, hvor det maa antages, at den forsikrede vil have Brug for at være dækket i længere Tid, kan ikke paaberaabes som Argument for, at Selskabet ikke skulde kunne tilpligtes at ristornere i de enkelte Tilfælde, hvor det mod Forventning viste sig, at Risikoen faldt bort før Aarets Udgang. Derimod kan der i visse Tilfælde komme retstekniske Vanskeligheder frem — det vil ikke altid være saa lige til at afgøre, hvor meget en forholdsmæssig Del af Præmien vilde beløbe sig til. Og der kan intet anføres om, at Princippet om Præmiens Udelelighed skulde komme i Strid med formelt-juridiske Hensyn, staa som en Afvigelse fra, hvad der ellers antages at følge af relevante Forudsætningers Urigtighed eller Bristen. Man kan udmærket antage, at de omtalte Forudsætninger svækker Retskraften af det i selve Forsikringskontrakten indeholdte Løfte om Betaling af Præmie, men ikke Retskraften af allerede stedfundne Betalinger.

Det meste af det anførte gælder nu kun i de normale Tilfælde, hvor Præmien betales forud, Periode for Periode. At nu mora med Præmiebetalingen skulde forbedre den forsikredes Retsstilling, kan sikkert ikke antages. Snarere kunde der være Grund til at gøre Afvigelse fra det udviklede, hvor der er givet Kredit, eller hvor Forudbetaling for flere Perioder har fundet Sted. Der vil dog formentlig være Grund til at fortolke Aftaler om Præmiebetalingen, der afviger fra det normale, saa snævert som muligt, altsaa navnlig til ikke at tillægge dem indirekte Virkninger i den Retning, der her er Tale om. Antages dette, kommer man da vistnok — i Kraft af de anførte Betragtninger og støttet paa Analogien fra Søløvens § 265 — for gældende dansk Rets Vedkommende til samme Resultat som tysk Ret. At en Forudbetaling for flere Perioder skulde begrænse den forsikredes Adgang til Ristorno, vilde vistnok i hvert Fald føles unaturligt. Er der derimod givet Kredit, bliver Spørgsmaalet mere tvivlsomt. Der vil i saa Fald være særlig Grund til nøje at agte paa, om man indenfor den paagældende Branche i Praksis har holdt den Stilling, der angives af Princippet om Præmiens Udelelighed. Har man ikke det, maa den lempeligere Coutume naturligvis træde i Stedet for den i det foregaaende udviklede Regel. En saadan Coutumedannelse bort fra Princippet om Præmiens Udelelighed har her i Landet — trods den udtrykkelige Regel i Søløvens § 265 — udviklet sig ved Forsikring af Kasko paa Tid, hvad næppe er uden Forbindelse med, at det her er blevet almindeligt at give Kredit med Præmiebetalingen. Policerne indeholder Bestemmelser, hvorefter der i visse Tilfælde af Oplægning af Skibet indrømmes Ristorno¹⁾, dog at Adgangen hertil igen begrænses af følgende sindrigt udtænkte Regel:

„Overstiger den paa Policen faldende Erstatning Halvdelen af den betingede Aarspræmie, bortfalder al Ristorno. Naar i mindre Skadestilfælde Erstatningen og Ristornoen tilsammentagne overskrider den halve Præmies Beløb, bortfalder det overskydende“.

En anden Coutume, der dog ikke har fundet Udtryk i Po-

¹⁾ Jfr. Schiørring: Conventionen af 2. April 1850, 176 f., 308 f. og 315.

licerne, gaar ud paa, at der indrømmes Ristorno paa en almindelig Søforsikringspolice i Tilfælde af Krigsforlis.¹⁾

Tysk Praksis kender vistnok ikke saadanne Coutumer. Under Forhandlingerne²⁾ om de nyeste almindelige tyske Søforsikringsbetingelser var der fra Redere og Mæglere Forslag fremme om, at man skulde ristornere, naar den forsikrede Interesse faldt bort, uden at dette skyldtes nogen under Forsikrerens Ansvar faldende Begivenhed, eller dog i nogle saadanne Tilfælde. Forslagene støttedes bl. a. ved Henvi-
sing til skandinavisk Praksis. Assurandørerne modsatte sig imidlertid disse Forslag, idet de dog erklærede, at de vilde tage Hensyn til, hvorledes toneangivende Kredse i Udlandet, navnlig engelske og hollandske Assurandører, stillede sig.

Selvfølgelig er der ikke nogen forstandsmæssig Grund til at skelne mellem, om den forsikrede Interesse er gaaet tilgrunde som Følge af en Begivenhed, der medfører Erstatningspligt for Assurandøren, eller paa anden Maade. Ingen logisk eller teknisk Betragtning kan føre til at skelne imellem, om et Skib er gaaet tilgrunde ved Krigsforlis eller andet Forlis. Men for en psykologisk Betragtning er Sondringen meget forstaaelig. Den forsikrede, der af Assurandøren faar Erstatning for Totaltab, vil — hvad ogsaa de tyske Forhandlinger viser — ikke let finde paa ogsaa at forlange Ristorno for den tilbagestaaende Del af den løbende Periode. Og enhver skikkelig forsikret vil kunne indse, at den Forsikrer, der har en Regel som den ovenfor citerede i sine Policer, mest mulig bestræber sig for at dele Sol og Vind lige. Fænomenet savner ikke ganske oplivende Momenter, men det er der ingen Grund til at hæfte sig ved. —

Der synes ikke at være Grund til at begrænse Adgangen til Ristorno, fordi Begæring derom ikke fremsættes straks. Sølovens § 265 indeholder heller ikke Støtte for en saadan Antagelse. Det samme gælder den tyske Lovs § 68. Derimod har den østerrikske Lovs § 63 følgende Regel:

„Dem Versicherer gebührt die Prämie bis zum Schlusse

¹⁾ Schiørring 186.

²⁾ E. Bruck: Materialien zu den allgemeinen deutschen Seeversicherungs-Bedingungen (Hamburg 1919) 1.38 ff.

der Versicherungsperiode, in der er von dem Erlöschungsgrunde Kenntniss erlangt hat.“

Meningen hermed har været, at man vilde imødegaa Misbrug.¹⁾ Saadanne synes imidlertid ikke let at kunne opstaa i de Tilfælde, vi her behandler. Maaske er Forklaringen den, at den østerrigske Lovs § 63 omhandler Tilfælde, hvor „das Interesse an der Versicherung“ mangler eller falder bort — hvilket jo i hvert Fald efter Ordene giver en mere omfattende Regel end den, vi her beskæftiger os med.

Den østerrigske Lov indeholder endnu en særlig Regel i § 23.5:

„Hat der Versicherer mit Rücksicht auf die vereinbarte Vertragszeit eine Ermässigung der Prämie gewährt, so kann er bei einer vorzeitigen Auflösung des Vertrages Nachzahlung des Betrages fordern, um den die Prämie höher bemessen worden wäre, während dessen er tatsächlich bestanden hat.“

Saa naturlig denne Regel end kan synes, er dog meget tvivlsomt, om en tilsvarende Regel kan opstilles for dansk Rets Vedkommende. Der er intet i Vejen for at opfatte Rabatten som Vederlag for den af Muligheden for relevante Forudsætningers Bristen begrænsede Udsigt til at faa de mange Aars Præmie. Desuden maa man huske paa, at Opgørelsen i Kraft af Princippet om Præmiens Udelelighed sker efter en Gennemsnitsregel, der i nogle Tilfælde giver Forsikreren mere end han behøver. Endelig maa den nedsatte Præmie i og for sig antages at være et tilstrækkeligt Ækvivalent for den Risiko, Forsikreren løber. —

Endnu bemærkes, at ingen af de citerede Love kræver „god Tro“ hos den forsikrede i Kontraktafslutningens Øjeblik. Reglerne omfatter altsaa ogsaa nogle Tilfælde, hvor der højst kan siges at foreligge tilsyneladende Forudsætninger. Men større praktisk Betydning har denne Udvidelse jo ikke.

¹⁾ Jfr. Ehrenzweig: Das Gesetz v. 23. December 1917 über den Versicherungsvertrag, Note 6 ad P. 63: »Die Abstellung auf das subjektive Moment der Kenntnis des Versicherers ist nötig, weil sonst auf seinem Rücken spekuliert werden könnte«.

4. *Overdragelse af den forsikrede Interesse.*

Forsikringstagerens Interesse i en Forsikrings Fortsættelse vil ofte falde bort, naar Forsikringen er tegnet for egen Regning, og den forsikrede Interesse derefter skifter Subjekt, altsaa navnlig naar de forsikrede Genstande eller den Virksomhed, hvortil Forsikringen knytter sig, af Forsikringstageren overdrages til en anden.

Det vil i hvert Fald gælde, naar den forsikrede Interesse er subjektivt bestemt, altsaa naar Interessens Overgang til et nyt Subjekt medfører Forsikringsforholdets Ophør. Forsikringstageren kan da gøre gældende, at en væsentlig Forudsætning brister, naar Overdragelse finder Sted, og denne Forudsætning maa sikkert være relevant. Finder Overdragelse Sted, før Forsikrerens Risiko begynder at løbe, maa Forsikringstageren kunne slippe med at betale et Ristornogebyr. Er Risikoen begyndt at løbe, synes Princippet om Præmiens Udelighed at maatte komme til Anvendelse, hvis man da mener at burde følge dette Princip i de tidligere omtalte Tilfælde. Vort Tilfælde svarer jo ganske til de i forrige Afsnit omtalte Tilfælde af Kreditors mora. Kun paa ét Punkt er der Grund til at gøre Forskel. Hvis Skaden indtraf, kunde det tænkes, at Interesseovergangen holdtes skjult for Forsikreren. Derfor bør man begrænse Ristornoadgangen, naar Begæring derom ikke fremsættes straks. Herefter bliver Resultatet, at Forsikringstageren skal betale til Slutningen af den Periode, da Begæring om Ristorno fremsættes.

Positiv Støtte for det udviklede synes man at kunne finde i Søløvens § 266, der bl. a. taler om Ugyldighed paa Grund af „manglende Interesse“, og som i Modsætning til § 265 betinger Adgangen til Ristorno af, at Begæring derom fremsættes, inden Genstanden udsættes for Fare.

De nyere Love om Forsikringskontrakten nægter i vidt Omfang en Aftale, hvorefter den forsikrede Interesse skulde være subjektivt bestemt, Gyldighed. Efter den tyske Lovs § 128.1 skal det dog ved Kreaturforsikring som Hovedregel gælde, at Forsikringsforholdet ophører, naar det forsikrede Dyr afhændes. Og efter den østerrigske Lovs § 67 er Reglen

ved Forsikring af rørligt Gods, at Forsikringsforholdet ophører „mit dem Ausscheiden der Sache aus der Gewahrsame des Veräusserers“. I disse Tilfælde foreligger da det Spørgsmaal, vi her behandler. Den tyske Lov løser det saaledes, at Forsikreren har Ret til Præmien, „jedoch nicht über die laufende Versicherungsperiode hinaus“. Den østerrikske Lov har følgende Regel:

„Dem Versicherer gebührt die Prämie bis zum Schlusse der Versicherungsperiode, in der er von der Änderung der Gewahrsame Kenntniss erlangt hat“.

Det kan ikke undre at træffe denne Regel her, da den østerrikske Lov allerede i de forrige Afsnit omtalte Tilfælde begrænsede Ristornoretten paa tilsvarende Maade, hvad der i og for sig næppe var nogen Grund til. Reglen stemmer ogsaa principielt overens med den danske Sølvs Ordning. De to Regler er at opfatte som Variationer af samme Tema.

Baade den tyske og den østerrikske Lov synes — i Modsætning til den danske Sølvs § 266 — at overse den Mulighed, at Forudsætningen kan bryde før Forsikringstidens Begyndelse.

Hvis Forsikringskontrakten intet indeholder om, at Overdragelse af den forsikrede Interesse bringer Forsikringsforholdet til Ophør, maa det efter dansk Ret antages, at den forsikrede Interesse ikke er subjektivt bestemt. Den for egen Regning tegnede Forsikring maa i saa Fald tillige anses tegnet for den eventuelle Successors Regning. Forsikringstageren kan forlange Forsikringsforholdet fortsat indtil videre med Successor som forsikret. Men Forsikringstageren behøver ikke at gøre det. Han maa tvertimod have Ret til under Paaberaabelse af bristende Forudsætninger at forlange Kontrakten hævet, hvis han ikke overfor Successor har forpligtet sig til at lade det være. Det kan jo endog være, at Successor slet ikke ønsker at indtræde i Forsikringsforholdet, eller at han slet ikke har vidst, at der forelaa en Forsikring, eller at Forsikringstageren udtrykkelig har stipuleret sig Ret til at opløse Kontrakten. Uanset hvorledes det forholder sig med Forsikringstagerens Ret til at opløse Kontrakten, maa det derhos antages, at han overfor den godtroende Forsikrer har Legitimation til at opløse den.

Naar Forsikringstageren da i Kraft af sin Ret eller sin Legitimation dertil forlanger Kontrakten opløst, maa der tilkomme ham Ret til Ristorno efter de foran anførte Regler. Fremsætter han Begæring om Ristorno, før Risikoen er begyndt at løbe, slipper han med at betale et Gebyr. Gør han det først senere, maa han betale Præmie til den løbende Forsikringsperiodes Slutning.

Naar Forsikringstageren ikke ønsker Forsikringsforholdet hævet, eller naar Forsikreren kan se, at han ingen Ret har til at hæve Kontrakten, opstaar det Spørgsmaal, om Forsikreren er forpligtet til at fortsætte Forsikringsforholdet med Successor som forsikret gennem hele Kontraktstiden, eller om han med et passende Varsel kan opsiges Kontrakten. Overdragelsen medfører jo en Forandring, eventuelt en Forøgelse af den subjektive Risiko. Herpaa er det, man undertiden har villet støtte en Regel om, at den forsikrede Interesse i Mangel af særlig Aftale skulde være subjektivt bestemt. Men en saadan Regel maa forkastes ifølge et Hensyn til Forsikringstageren. Den vilde nemlig medføre Ulemper i Retning af at forhindre en let og hurtig Omsætning. Men saadanne Ulemper undgaas, naar det blot antages, at Forsikreren indtil videre er forpligtet til at anerkende Successor som forsikret, og de reale Grunde kan derfor næppe føre til at nægte Forsikreren Ret til at opsiges Kontrakten med et passende Varsel. Et Par danske Domme ¹⁾ synes ganske vist at gaa ud paa, at Successor uden Begrænsning i Tid indtræder i Rettighederne ifølge Forsikringskontrakten. Men det er næppe uden Forbindelse med, at de nævnte Domme lader Successors Ret bero paa en Overdragelse fra Forsikringstageren. Konsekvensen heraf bliver ganske naturlig, at Overdragelsen anses at omfatte hele Forsikringstagerens Ret. Som paavist i anden Sammenhæng er det imidlertid forfejlet at bygge Successors Ret paa en virkelig eller fingeret Overdragelse fra Forsikringstageren. Den rigtige Opfattelse er den, at den for egen Regning tegnede Forsikring tillige maa anses tegnet for den eventuelle Successors Regning, hvis intet andet er aftalt. Men efter denne Opfattelse er der

¹⁾ Jfr. Forsikring for fremmed Regning 16.

ingen Vanskelighed ved at lægge en saadan Begrænsning ind i Kontrakten, at den kan opsiges med et passende Varsel.

Hvis Forsikreren benytter sin Opsigelsesret, kan han sikkert kun kræve Præmie til Forsikringsforholdets Ophør, Princippet om Præmiens Udelelighed bør ikke komme til Anvendelse i dette Tilfælde. I hvert Fald maatte det være en Betingelse, at Forsikreren positivt beviste, at Opsigelsen under Hensyn til Successors Person eller Forhold var velgrundet. At det er Forsikringstageren, der maa betale Præmien, følger af, at det er for hans Skyld, Kontraktsforholdet indtil videre fortsættes med Successor som forsikret.

Opsiger Forsikreren ikke Kontrakten, synes dette ikke at kunne medføre nogen Udvidelse af Forsikringstagerens Præmieforpligtelse. At Kontraktsforholdet fortsættes ud over det Tidspunkt, til hvilken Forsikreren kunde have opsagt den, sker jo ikke for Forsikringstagerens Skyld, men fordi Forsikreren selv ønsker Forsikringen fortsat. Fremtidig maa Forsikreren da holde sig til Successor. Indenfor det Tidsrum, for hvilket Forsikringstageren hæfter, vil Forsikreren jo kunne forespørge Successor, om han er villig til at betale for Fremtiden.

Det udviklede gælder, naar Ristornospørgsmaalet skal afgøres paa Grundlag af Forsikringskontrakten alene. Men naturligvis kan det være aftalt mellem Forsikringstager og Successor, at Forsikringstageren skal hæfte i videre Omfang, maa-ske for hele Forsikringstiden. Navnlig hvor Forsikringstageren undtagelsesvis maatte have forudbetalt Præmien for fremtidige Forsikringsperioder, vil det kunne indgaa som et naturligt Led i Aftalen, at han ikke skal kunne kræve nogen allerede betalt Præmie tilbage. Omvendt kan det naturligvis tænkes, at Successor skal overtage Pligten til at betale Præmie i videre Omfang end ovenfor angivet. Navnlig vil det oftest være naturligt at forstaa Aftalen som gaaende ud paa, at Successor skal betale den Præmie, Forsikringstageren ikke allerede har betalt eller dog Præmien for de fremtidige Forsikringsperioder.

De nyere Love afviger i nogle Henseender fra det udviklede. De overser atter her den Mulighed, at det for Ophøret af For-

sikringstagerens Forpligtelse afgørende Tidspunkt kan indtræde, før Risikoen er begyndt at løbe. De fastslaaer i Overenstemmelse med det anførte, at Forsikreren kan opsige Forholdet overfor Successor med et passende Varsel. Efter den østerrigske Lovs § 65.3 hæfter Forsikringstageren i saa Fald „bis zur Beendigung des Versicherungsverhältnisses“. Den tyske Lovs § 70.4 gennemfører derimod ogsaa i dette Tilfælde Princippet om Præmiens Udelelighed. De synes ikke at anerkende Forsikringstagerens Legitimation og mulige Ret til at bringe Forsikringen til Ophør. Men naturligvis kan Successor selv erklære, at han ikke ønsker at indtræde, eller — som det hedder — opsige Forsikringsforholdet uden Varsel. Paa den anden Side bliver Successor forpligtet til at betale Præmien for Fremtiden, hvis han ikke inden en vis Frist opsiger Forholdet — man kræver altsaa ikke, at Forsikreren skal gøre Skridt til at faa bragt paa det rene, om Successor ønsker at fortsætte. Fortsættes Forsikringsforholdet, fordi hverken Forsikringstager eller Successor hæfter i Forening for den Præmie, „die auf die Zeit entfällt, bevor der Versicherer von der Veräusserung Kenntnis erlangt hat“, og at Successor derefter hæfter alene. Efter den tyske Lov hæfter Forsikringstager og Successor i Forening til Udløbet af den Periode, da Overdragelsen finder Sted; for de senere Perioder hæfter Successor alene.

Ogsaa ved Forsikring for fremmed Regning maa det antages, at Regler, svarende til de udviklede, kommer til Anvendelse, naar Overdragelse af de forsikrede Genstande finder Sted. Hermed stemmer ogsaa Indholdet af Sølovens § 226.

At Sølovens § 266 kræver „god Tro“, eventuelt baade hos Forsikringstageren og den forsikrede, har næppe nogen større Interesse med Henblik paa de Tilfælde, vi her behandler, og vi vil derfor ikke i denne Sammenhæng gaa ind paa en nærmere Undersøgelse af, hvad der ligger heri. Det følgende vil vise, at man ingenlunde er berettiget til ifølge Analogi fra denne Bestemmelse at opstille en Regel om, at Præmien skal betales for hele Kontraktstiden, naar god Tro mangler, selvom det drejer sig om en for flere Perioder afsluttet Forsikring.

5. *Delvist Bortfald af Interessen i Forsikringen.*

I det foregaaende har vi omtalt Tilfælde, hvor den forsikredes Interesse i den tegnede Forsikring helt mangler eller falder bort. Mangler Interessen fra først af, eller falder den bort, før Risikoen begynder at løbe, omfattes hele den forsikredes Løfte af den Forudsætning, der viser sig urigtig eller brister. Falder Interessen først bort i Løbet af Forsikrings-tiden, rækker Forudsætningen kun til den Del af den forsikredes Løfte, der refererer sig til den tilbagestaaende Tid. Ligesom Afgrænsningen i disse Tilfælde sker ved et Tværsnit, saaledes kan det tænkes, at den Del af den forsikredes Løfte, der omfattes af en urigtig eller bristende Forudsætning, adskilles fra den øvrige Del af Løftet ved et Længdesnit. Det gælder, naar Interessen i Forsikringen delvist mangler eller falder bort.

Det kan være, at den forsikrede Interesse fra Begyndelsen af eller senere bliver mindre end forudsat. Hvad enten dette nu beror paa Begivenheder udenfor den forsikredes Kontrol eller ej, fører tidligere anførte Betragtninger til, at Forudsætningernes Relevans maa anerkendes, hvad ogsaa er sket gennem Lovgivningernes Regler om Overforsikring. Efter almindelige Retsgrundsætninger maa det dog være en Betingelse, at Forudsætningen var væsentlig — hvad den i de Tilfælde, vi her har med at gøre, ikke altid vil være. Denne Betingelse opstilles ogsaa af de nyere Love, men den danske Sølvs § 266 nævner den ikke. Paa Grund af Værdibedømmelsers Usikkerhed betyder dette dog næppe noget i Praxis.

Det kan dernæst tænkes, at Interessen vel er og forbliver saa stor som forudsat, men at Faren er eller bliver mindre end forudsat. Ogsaa dette kan bero paa tilfældige Begivenheder eller paa den forsikredes egne Foranstaltninger, men ogsaa her synes Forudsætningens Relevans at maatte anerkendes i alle Tilfælde, hvor den er væsentlig, ligesom dens Urigtighed eller Bristen maa medføre de sædvanlige Følger. De Misbrug, som Sølvens § 266 vil imødegaa ved Bestemmelsen om, at Ristorno kun indrømmes, naar Begæring derom fremsættes, før Genstanden udsættes for Fare, kan der dog

aabenbart ikke blive Tale om i disse Tilfælde, og for saa vidt synes det rigtigst at følge Analogien af § 265.

Nogen positiv Støtte for at tillægge den her omhandlede Forudsætning Relevans har man ikke i dansk Ret og heller ikke i den tyske Lov om Forsikringskontrakten. Derimod hedder det i den svejtsiske Lovs Art. 23:

„Ist die Prämie unter Berücksichtigung bestimmter gefahrerhöhender Umstände vereinbart worden, so kann der Versicherungsnehmer, wenn diese Umstände im Laufe der Versicherung wegfallen oder ihre Bedeutung verlieren, für die künftigen Versicherungsperioden die tarifgemässe Herabsetzung der Prämie verlangen.“

Og i den østerrigske Lovs § 31 hedder det:

„Ist wegen bestimmter, die Gefahr erhöhender Umstände eine höhere Prämie vereinbart worden, so kann der Versicherungsnehmer, wenn diese Umstände in der Zeit zwischen Stellung und Annahme des Antrages oder nach Abschluss des Vertrages wegfallen oder ihre Bedeutung verlieren, für die künftigen Versicherungsperioden eine angemessene Herabsetzung der Prämie verlangen.“

Das gleiche gilt, wenn die Bemessung der höheren Prämie durch irrtumliche Angaben des Versicherungsnehmers über einen solchen Umstand veranlasst worden ist.“ —

Som et Tilfælde, hvor Interessen i Forsikringen helt eller delvist mangler eller falder bort, maa endnu nævnes Dobbeltforsikring. Følger man i saa Fald den Regel i Sølovens § 235, hvorefter det kan være, at kun den ældste Forsikring giver Ret til Erstatning, kommer man efter Omstændighederne udenfor den i dette Afsnit behandlede Gruppe af Tilfælde, idet Interessen i de andre Forsikringer da undertiden helt vil mangle eller falde bort. Hvis man derimod antager, at samtlige Forsikrere hæfter pro rata eller solidarisk, foreligger der en urigtig Forudsætning for den sidste, en bristende Forudsætning for de tidligere Forsikrings Vedkommende.

Den svejtsiske Lov om Forsikringskontrakten nægter de sidst omtalte Forudsætninger Relevans, idet Art. 53.3 kort og godt fastslaar, at „jeder Versicherer hat auf die ganze vereinbarte Leistung Anspruch.“ Den tyske og den østerrigske Lov

— henholdsvis § 60.1 og § 54.6 — betinger Adgangen til Ristorno af, at den forsikrede har afsluttet den Kontrakt, hvorved Dobbeltforsikringen er opstaaet, uden Kendskab til den eller de tidligere Forsikringer. Alt sligt er dog vistnok ret umotiveret. Det synes som om nogle Forsikrere har Tilbøjelighed til at betragte det som et graverende Forhold, om en forsikret ikke fremtidig holder sig til det Selskab, hvor han først har tegnet Forsikring. I Forsikringsbetingelserne kan man endog træffe Bestemmelser om, at slig Utroskab skal medføre Fortabelse af ethvert Forsikringskrav. For Lovgivning eller Retsanvendelse er der dog næppe Grund til at lade sig paavirke af denne Opfattelse. For dansk Rets Vedkommende maa det i hvert Fald følge af Søløvens § 266, at Ret til Ristorno haves under ganske de samme Betingelser ved Dobbeltforsikring som ved Overforsikring.

Søløvens § 266 betinger Adgangen til Ristorno i Tilfælde af Over- eller Dobbeltforsikring af god Tro med Hensyn til den Omstændighed, der bevirker Forsikringens Ugyldighed. At den forsikrede har været klar over, at der kom til at foreligge Over- eller Dobbeltforsikring, vil indenfor Søforsikringen, hvor man i Skadetilfælde følger den Regel at opgøre Erstatningens Størrelse efter Værdiforholdene i Kontraktafslutningens Øjeblik, indicere svigagtig Hensigt. I saa Fald gælder det imidlertid efter Søløvens § 234, at Kontrakten, eller hvis der er afsluttet flere Kontrakter, da samtlige disse, er ugyldige. Hvis nu denne Ugyldighed fastholdes af Forsikreren, vilde det utvivlsomt følge af almindelige Kontraktsregler, at Forsikreren ikke fik Ret til noget Præmiebeløb. Her gør den Betragtning sig imidlertid gældende, at Forsikreren faktisk har været inde i en vis Risiko som Følge af, at Svigen kunde forblive uopdaget. Selvom der foreligger god Tro, har Faren for Misbrug jo ført Søløvens § 266 til at betinge Adgangen til Ristorno af, at Begæring derom fremsættes, inden Risikoen begynder at løbe — hvilket som tidligere omtalt kan opfattes som Udslag af en almindelig Regel om, at der maa betales Præmie til Slutningen af den Forsikringsperiode, indenfor hvilken Begæring om Kontraktens — delvise — Ophævelse fremsættes. Saa langt maatte man da naturligvis ogsaa gaa i Tilfælde af Svig. Men

i dette sidste Tilfælde kunde den Omstændighed, at der ved et tilregneligt Retsbrud er paaført Forsikreren en særlig Risiko, i Henhold til almindelige Skadeserstatningsregler føre til at give Forsikreren Ret til et Ækvivalent for denne Risiko. Herved vilde der ganske vist være den Vanskelighed, at det ikke vilde være praktisk muligt at fastsætte Størrelsen af et saadant Ækvivalent. Men man kunde da i hvert Fald give Forsikreren ubetinget Ret til at beholde den Præmie, han allerede havde oppebaaret, naar Svigen opdagedes, eller som han i Henhold til Lovgivningens deklaratoriske Regler skulde have oppebaaret. Den forsikrede vilde jo ikke let kunne føre Bevis for, at det Ækvivalent, Forsikreren paa denne Maade fik, var for stort — og den forsikrede maatte dog, hvor Talen er om allerede betalt Præmie, have Bevisbyrden. Det synes ogsaa klart, at mora med Præmiebetalingen eller kontraktmæssig Henstandsgivning ikke burde forbedre den forsikredes Retsstilling i den heromhandlede Henseende. Man ser let, at Sølovens Regel opfattes som Udtryk for den beskrevne Tankegang, ti Søloven forudsætter jo, at hele Præmien forfalder straks ved Kontraktsafslutningen. Dog vilde det ogsaa være muligt at opfatte Sølovens Standpunkt som Udslag af en Regel om, at Forsikreren kunde beholde den Præmie, der efter Lovgivningens almindelige Regler vilde være forfalden, naar Svigen opdagedes — idet man altsaa ikke tillagde en ekstraordinær Forudbetaling af Præmie Betydning. I denne sidste Retning gaar de nyere Love, men det synes i Henhold til det udviklede naturligt at fastholde, at allerede betalt Præmie aldrig kan kræves tilbage i Tilfælde af Svig.

6. *Tilbagekøb af Livsforsikringspolicer.*

Efter de nyere Love om Forsikringskontrakten er den, der har tegnet en Livsforsikring, kun pligtig at betale Præmie for et Aar.¹⁾ Det gælder baade Kapital- og Renteforsikringer, og efter den tyske og den østerrigske Lov er Reglen præceptiv i

¹⁾ Jfr. t. L. § 165 s. L. Art. 89, ø. L. § 137. Angaaende Folkeforsikring hedder det i ø. L. § 152.2: »Prämien können nicht gerichtlich gefordert werden«

den Forstand, at den ikke kan fraviges til Forsikringstagerens Skade. Som Begrundelse for Reglen anføres, at Forholdene paa mange Maader kan forskyde sig efter Forsikringens Tegnning, saaledes at Forsikringstageren mister Interessen i at holde Forsikringen i Kraft. Han har maaske ikke mere Raad dertil, eller de personlige Relationer, der motiverede, at han tegnede Forsikringen, kan have forskudt sig. I alle saadanne Tilfælde foreligger der aabenbart bristende Forudsætninger, og det stemmer ganske med, hvad foran er udviklet, at saadanne Forudsætningers Relevans anerkendes. Det særlige ved den omtalte Regel er herefter kun, at man undlader at undersøge in concreto, om en væsentlig Forudsætning er bristet.

At en Regel som den omtalte ogsaa gælder i dansk Ret, kan ikke være tvivlsomt. Indenfor Livsforsikringsverdenen er det vistnok den almindelige Opfattelse, at der overhovedet ikke bestaar nogen Pligt til at betale Præmie, hvis intet særligt er vedtaget derom. I denne Retning gaar ogsaa en foreliggende Dom.²⁾ Men Selskaberne plejer at lade Forsikringstagerne underskrive paa, at de forpligter sig til at betale første Aars Præmie. I saa Fald ligger det modsætningsvis i Aftalen, at yderligere Præmiebeløb ikke skal kunne kræves. Paa den anden Side maa Meningen med en saadan Aftale sikkert antages at være, at første Aars Præmie skal betales, selvom nok saa væsentlige Forudsætninger brister, idet det altsaa ogsaa i denne Henseende fastholdes, at man ikke vil ind paa en konkret Undersøgelse af, om der foreligger bristende Forudsætninger.

Den tyske og den østerrigske Lov kræver — i Modsætning til, hvad der tidligere var Praxis i de paagældende Lande —, at Forsikringstageren skal fremsætte Erklæring om, at han ønsker Kontrakten ophævet. Han er pligtig til at betale Præmie til Slutningen af den Forsikringsperiode, indenfor hvilken han fremsætter en saadan Erklæring. Efter den østerrigske Lov betragtes derimod simpel Undladelse af at betale forfalden Præmie som Udtryk for, at Forsikringstageren ikke ønsker Forsikringen fortsat. Ogsaa den ovenfor nævnte danske Dom

¹⁾ U. f. R. 1892, 823 f.

siger, at Følgen af manglende Præmiebetaling kun kan være, at Forsikringen træder ud af Kraft.

Medens der altsaa er Enighed om, at Præmieløftet i Mangel af anden Vedtagelse er uden Retskraft, i hvert Fald naar man ser bort fra Præmien for den første Forsikringsperiode, kan det være noget tvivlsomt, hvorledes det stiller sig med allerede stedfundne Betalingers Retskraft. Atter her kan det dog betragtes som sædvanemæssigt fastslaaet, at man ikke indlader sig paa en konkret Undersøgelse af, om en væsentlig Forudsætning er bristet eller ej. Men allerede heraf synes at maatte følge, at der i Mangel af anden Vedtagelse maa indrømmes Forsikringstageren Ret til Ristorno. Ellers føres man jo til helt at fornægte Forudsætningssynspunktet, for saa vidt angaar stedfundne Betalinger, og dette synes ikke at kunne være rigtigt.

I Litteraturen har N. Cohn¹⁾ hævdet den Anskuelse, at Forsikringstageren i Mangel af positiv Aftale ikke kan kræve Tilbagekøbsværdien udbetalt, hvorimod han vel kan kræve Fyldestgørelse gennem en reduceret Police. Cohn argumenterer paa følgende Maade: „...Kravet paa Tilbagekøbsværdien er efter sin Natur en ny Ret, som ikke paa nogen Maade lader sig udlede af selve Forsikringskontrakten, og til at skabe en saadan er de økonomiske Overvejelser over Parternes Mellemværende ikke tilstrækkelige“. Men denne Argumentation overser Forudsætningssynspunktet. Opfatter man det indenfor Livsforsikringen gældende fakultative Princip som en retsteknisk forskudt Forudsætningsregel, har man i hvert Fald for almindelige Forsikringer paa Dødsfald den simplest tænkelige Forklaring paa en Regel om, at Krav paa Udbetaling af Tilbagekøbsværdien tilkommer Forsikringstageren, selv om dette ikke udtrykkeligt er aftalt. Der er ikke Tale om, at man herved kommer ind paa at tillægge Forsikringstageren nogen ny Ret, som ikke lader sig udlede af Forsikringskontrakten.

Et Blik paa de nyere Loves Bestemmelser vil vise, at Ret til Tilbagekøb af Policen er hjemlet ved visse Arter af Forsikringer, men ikke ved alle. De nærmere Regler derom er noget forskellige i de forskellige Love. I den tyske Lovs § 176,1 hedder det:

¹⁾ N. Cohn: Livsforsikringskravets formueretlige Behandling 39.

„Wird eine Kapitalversicherung für den Todesfall, die in der Art genommen ist, dass der Eintritt der Verpflichtung des Versicherers zur Zahlung des vereinbarten Kapitals gewiss ist, durch Rüktritt oder Kündigung aufgehoben, so hat der Versicherer den Betrag der auf die Versicherung entfallenden Prämienreserve zu erstatten.“

Det forudsættes i Henhold til § 173, at Forsikringsforholdet har bestaaet i 3 Aar, og at Præmien for dette Tidsrum er betalt.

Efter denne Bestemmelse er Tilbagekøb udelukket ved alle Renteforsikringer. Det samme gælder den ophørende Livsforsikring. Heller ikke den simple Kapitalforsikring synes at kunne betegnes som en „Kapitalversicherung für den Todesfall“.

Den svejtsiske Lovs Art. 90 har følgende Regel:

„Der Versicherer muss... diejenige Lebensversicherung, bei welcher der Eintritt des versicherten Ereignisses gewiss ist, auf Verlangen des Anspruchsberechtigten ganz oder teilweise zurückkaufen, sofern die Prämien wenigstens für drei Jahre entrichtet worden sind“.

Herefter er Ristornering altsaa hjemlet saavel ved den simple Kapitalforsikring som ved visse Renteforsikringer, nemlig gensidige Overlevelsereater.

Den østerrigske Lov har i § 141,2 følgende Regel:

„Bei einer Kapitalversicherung, bei welcher der Eintritt des Versicherungsfalles gewiss ist, kann der Versicherungsnehmer, sofern die Prämie für einen Zeitraum von drei Jahren entrichtet worden ist, die Auflösung des Vertrags gegen Zahlung einer Abfindungssumme (Rückkauf) verlangen“.

Her er Tilbagekøb af Renteforsikringer ikke hjemlet, men ved den simple Kapitalforsikring haves der Ret til Tilbagekøb. For saa vidt betegner Reglen, sammenlignet med den tyske og den svejtsiske Lovs Regler, et Mellemstandpunkt. For den ophørende Livsforsikrings Vedkommende stemmer alle tre Love overens, idet de her ikke hjemler Ret til Ristorno.

At de nyere Love ikke er naaet til samme Resultat, maa paa Forhaand antages at bero paa, at man ikke har faaet fat i det afgørende Kriterium for den Sondring mellem de forskel-

lige Forsikringsarter, som vi straks nedenfor skal se, der er Grund til at gøre. De omtalte Love mener at kunne lægge Vægt paa, om Forsikringstilfældet med Sikkerhed kan vides at ville indtræde. Saaledes hedder det i de tyske Motiver: „Ist schon bei dem Abschlusse des Versicherungsvertrags gewiss, dass das Ereignis, von dessen Eintritte die Entstehung des Anspruchs auf die Versicherungssumme abhängt, eintreten wird, so kann die Prämienreserve von vornherein nur die Bestimmung habender Befriedigung dieses Anspruchs zu dienen. Der Versicherer macht also auf Kosten des Berechtigten einen wirtschaftlich nicht gerechtfertigten Gewinn, wenn er in den Fällen, in denen er gegen den regelmässigen Verlauf eines derartigen Versicherungsverhältnisses aus besonderen Gründen von der Verpflichtung zur Leistung frei wird, die vermittels der Zahlungen des Versicherungsnehmers gebildete Prämienreserve einfach für sich behalten darf.“ N. Cohn¹⁾ har imidlertid ganske Ret, naar han siger, at denne Argumentation selvfølgelig er urigtig: „Om Forfaldstiden er *incertus quando* eller *incertus an*, gør i denne Henseende ingen Forskel; i begge Tilfælde er den Berigelse, som Selskabet indvinder ved Forholdets Afbrydelse, den samme, nemlig Fritagelsen for den fremtidige Risiko.....“

Som allerede antydet er der imidlertid Grund til at gøre en Sndring mellem forskellige Arter af Forsikringer. Det vil spille en afgørende Rolle, om en Persons tidlige Død er den for Selskabet gunstige eller ugunstige Eventualitet.

Naar en Persons tidlige Død er den for Selskabet gunstige Eventualitet, gaar det ikke an at hjemle Ret til Tilbagekøb i alle Tilfælde. Det vilde medføre en for Selskaberne farlig Antiselektion indenfor Forsikringsbestanden. Lad os eksempelvis tænke os, at det drejer sig om en til det 60. Aar opsat Livrente, tegnet ved det 20. Aar, at Forsikringstageren lige er fyldt 59 Aar, og at han ligger for Døden. Der er i saa Fald opsamlet en Præmiereserve af betydelig Størrelse. Men der kan i et saadant Tilfælde aabenbart ikke være Tale om at hjemle ham Ret til at faa Præmiereserven eller blot en væsentlig Del deraf udbetalt. Er Forsikringstageren derimod stadig ved godt Hel-

¹⁾ 1. c. 33.

bred, kunde Selskabet vel være tjent med at indrømme ham Ristorno, endog af samtlige indbetalte Præmier med paaløbne Renter. Ti Enkeltreserven, Forsikringens Kapitalværdi, maa nødvendigvis være større end Kapitalværdien af de indbetalte Præmier. Men netop derfor vil den fornuftige Forsikringstager ikke sælge sin Ret efter Policen mod at faa ristornet de indbetalte Præmier med Renter. Han vil forlange mere. Men efter Forudsætningssynspunktet kan han naturligvis aldrig faa mere end Summen af de indbetalte Præmier. Skal han have mere, maa dette støttes paa Forsikrerens Løfte. Uden Omskrivning af Forsikrerens Løfte kan man nu ikke komme til, at Forsikringstageren vilkaarligt skulde kunne forlange Forsikringens Kapitalværdi udbetalt. Ved de heromhandlede Forsikringer kan det derfor med Rette siges, at det vilde være at tillægge Forsikringstageren en ny Ret, om man hjemlede ham Ret til uden positiv Aftale at faa Forsikringens Kapitalværdi udbetalt. Og hvad Forudsætningssynspunktet angaar, følger det af det udviklede, at dettes Konsekvenser enten er uantagelige for Forsikrerens eller utilfredsstillende for Forsikringstageren.

Naar en Persons tidlige Død er den for Selskabet ugunstige Eventualitet, stiller Faren for Antiselektion sig ikke hindrende i Vejen for altid at indrømme Forsikringstageren Ret til Ristorno. Man kan komme i den Situation, at man praktisk talt har Sikkerhed for snart at dø, men man opnaar aldrig Sikkerhed for, at man vil leve længe. Som bekendt er der endog delte Meninger om, hvorvidt Tilbagekøb af Forsikringer paa Dødsfald overhovedet giver Anledning til nogen nærværdig Antiselektion til Skade for Selskaberne. Og ved de heromhandlede Forsikringer vil Forudsætningssynspunktets Konsekvenser som Regel tilfredsstillende for Forsikringstageren. Ganske vist ikke altid. Den Forsikringstager, der ligger for Døden, vil ikke sælge sin Forsikring for Enkeltreserven. Han vil ikke hæve den indgaaede Kontrakt, men tvertimod fastholde den. Men bortset fra saadanne Tilfælde vil Forudsætningssynspunktets Konsekvenser tilfredsstillende for Forsikringstageren, fordi der i Kraft af dette Synspunkt er Mulighed for at tillægge ham hele Kapitalværdien af Forsikringen, Præmiereserven, der jo

ved Forsikringer paa Dødsfald maa være mindre end Kapitalværdien af indbetalte Præmier.

Det stemmer ganske med det udviklede, at Tilbagekøb af Livrenteforsikringer ikke finder Sted i Praksis. Ligeledes stemmer det med det udviklede, at Tilbagekøb finder Sted ved livsvarige Livsforsikringer og ved Livsforsikringer med Udbetaling. Indenfor Folkeforsikringen plejer man dog at nægte Tilbagekøb, idet man i Stedet udsteder en reduceret Police. Denne Praksis kan sikkert have sin Berettigelse, men i Mangel af anden Vedtagelse synes Tilbagskøbsværdien ogsaa her at maatte kunne fordres. Den svejtsiske og den østerrigske Lov indeholder heller ikke Hjemmel for at fravige den almindelige Regel. Derimod gælder det efter den tyske Lovs § 189, at den almindelige Regel ikke finder Anvendelse indenfor Folkeforsikringen, „soweit mit Genehmigung der Aufsichtsbehörde in den Versicherungsbedingungen abweichende Bestimmungen getroffen sind.“ Ogsaa ved den ophørende Livsforsikring er det almindeligt, at Praksis nægter Forsikringstageren Ret til Tilbagekøbsværdien. Her er Præmiereserven relativt lille og ikke stadig voksende, hvilket kan antages at bevirke, at Forsikringstagerne ikke vil insistere paa at faa Kapitalværdien udbetalt. Juridisk kan dette dog ikke være afgørende, og den deklaratoriske Regel synes derfor ogsaa her at maatte følge Forudsætningssynspunktet. Det samme maa gælde den simple Kapitalforsikring, hvor Forsikringstilfældets Indtræden end ikke er incertu quando.

Overlevelseshæften og Overlevelseshæftensforsikringen, saavel den ensidige som den gensidige, er aabenbart af blandet Karakter. Det gaar ikke altid an at ristornere Kapitalværdien, og denne vil efter Omstændighederne kunne overstige Kapitalværdien af de indbetalte Præmier. Men altid vil dette ikke gælde, og der kan altsaa forekomme Tilfælde, hvor Forudsætningssynspunktet uden Skade for Selskaberne kan anlægges, og hvor dette vilde føre til et for Forsikringstageren tilfredsstillende Resultat. Men den Regel, der kunde være Tale om at opstille, vilde blive ret sammensat, og derfor bør Retsordenen vistnok ikke opstille en deklaratorisk Regel om Ret til Udbetaling af Tilbagekøbsværdien ved disse Forsikringer. I Praksis finder

saadan Udbetaling i Almindelighed ikke Sted. I Loven af 18. Juni 1870 § 10 er det ogsaa positivt fastslaaet, at Overlevelsesforsikringer er undtagne fra den almindelige Regel om Tilbagekøb af Livsforsikringer. —

Vi kommer nu til Spørgsmaalet om Tilbagekøbsværdiens Størrelse. Den tyske Lovs § 175 fastslaar udtrykkeligt, at man ved Beregningen skal gaa ud fra Præmiereserven, men ifølge § 178 kan Tilsynsmyndigheden dog sanktionere andre Beregningsmaader. Den svejtsiske og den østerrigske Lov nøjes med at foreskrive, at de almindelige Forsikringsbetingelser skal indeholde Bestemmelser om Tilbagekøbsværdiens Beregning, hvorved bemærkes, at der i de paagældende Lande føres offentlig Kontrol med saadanne Bestemmelser „Angemessenheit“. Her i Landet er det Praksis at gaa ud fra Præmiereserven, hvad utvivlsomt ogsaa er det mest rationelle.

Præmiereserven varierer med Tiden. Naar et Præmiebeløb indbetales, stiger den pludselig med det indbetalte Beløb. Den falder derefter jævnt i Tiden, indtil det næste Præmiebeløb betaales. Hvor Præmiebetaling finder Sted ved Begyndelsen af hver Forsikringsperiode, vil Præmiereserven altsaa være større ved Begyndelsen end ved Slutningen af en Periode. Angaaende Beregningen af Tilbagekøbsværdien hedder det nu i den tyske Lovs § 176.3:

„Bie der Ermittlung des zu erstattenden Betrags ist die Prämienreserve für den Schluss der Versicherungsperiode zu berechnen, in deren Laufe das Versicherungsverhältnis endigt.“

Saavidt vides, følges samme Princip af de danske Selskaber, og det kan der næppe heller indvendes noget imod. Men ganske vist synes Konsekvensen at maatte blive, at Forsikringsforholdet saa heller ikke kan betragtes som ophævet før Periodens Udløb. Antager man ikke dette, vilde den fornuftige Forsikringstager vente med at fremsætte Begæring om Ophævelse af Forsikringsforholdet til henimod Slutningen af en Forsikringsperiode. Men den Omstændighed, at en Forsikringstager maaske i Kraft af Ukyndighed begærer Forholdet hævet i Begyndelsen af en Periode, bør Selskaberne ikke kunne udnytte til hans Skade. At Beløbet maaske kommer til Ud-

betaling før Periodens Udløb, kan i det højeste berettigede Selskabet til at fradrage en Diskonto.¹⁾

Hvad iøvrigt Principperne for Tilbagekøbsværdiens Beregning angaar, synes Forudsætningssynspunktet at maatte føre til, at Selskabet kan beholde en til det Tidsrum, i hvilket Forsikringen har været i Kraft, svarende Del af Fortjenesten paa Forsikringen, men ikke hele den Fortjeneste, Selskabet gennemsnitligt kunde regne med, hvis Forholdet ikke afbrødes i Utide. Vi forudsætter indtil videre, at der ikke er Præmierestancer at tage Hensyn til. Følgende Beregningsmaade synes da fra juridisk Synspunkt at maatte betegnes som den rationelle:

1. Man godskriver Forsikringstageren Nettopræmiereserven.

Her bliver nu Spørgsmaal om Beregningsgrundlaget. Grundlaget for Beregningen af den af Selskabet som en Del af Forsikringsfonden faktisk afsatte Præmiereserves Størrelse kan naturligvis principielt set ikke være afgørende i denne Sammenhæng. Ej heller kan Præmieberegningens Elementer være afgørende. Har Selskabet beregnet sig for store Nettopræmier, fordi det har anslaaet Dødeligheden for højt og Rentefoden for lavt, bør dette ikke kunne influere paa Tilbagekøbsværdiens Størrelse. Selskabet behøver for det første ikke at lægge den for høje Dødelighed og den for lave Rentefod til Grund ved Beregningen af den fremtidige Risiko — ti for den forløbne Tid maa Selskabet kunne beholde Fortjenesten paa Dødelighed og Rentefod. Paa den anden Side kan Selskabet ikke nøjes med at godskrive Forsikringstageren den mindre Reserve, som det fra et regnskabsmæssigt Synspunkt kunde nøjes med at afsætte under Hensyn til, at ogsaa de fremtidige Nettopræmier var ansat højere end nødvendigt — ti derigennem vilde Selskabet komme til at oppebære Fortjenesten paa de fremtidige Nettopræmier. Principielt maa det Beløb, det kommer an paa, bestemmes som Forskellen mellem den sande Værdi af den fremtidige Risiko og den Værdi, de fremtidige

¹⁾ Hager-Bruck: Reichsgesetz über den Versicherungsvertrag nebst dem zugehörigen Einführungsgesetze 378 gaar imod Teksten, men anfører, at nogle Selskabers Forsikringsbetingelser stemmer med Teksten.

Nettopræmier vilde have, hvis Nettopræmien var beregnet paa Grundlag af sande Elementer.

2. Man godskrifer Forsikringstageren Forvaltningsreserven, d. v. s. hvad der af indbetalte Tillæg til Nettopræmierne ved Forsikringer med ophørende Præmiebetaling er bestemt til Dækning af fremtidige Administrations- og Inkassoomkostninger.

Ogsaa her maa det principielt komme an paa at bestemme Forskellen mellem de fremtidige Udgifters sande Værdi og den Værdi, de fremtidige Præmietillæg vilde have, hvis Præmietillægene var beregnet saaledes, at de netop dækkede de tilsvarende Udgifter. Ti atter her maa det gælde, at Selskabet bør beholde den eventuelle Fortjeneste paa de allerede oppebaarne Administrations- og Inkassotillæg, medens det ikke bør have Fortjenesten paa de fremtidige.

3. Man godskrifer Selskabet den Værdi, de fremtidige, til Dækning af Engangsudgifterne bestemte Præmietillæg vilde have, hvis disse Præmietillæg var beregnet i nøje Overensstemmelse med de faktiske Engangsudgifter.

Det maa jo i hvert Fald være rigtigt ikke at paalægge Selskabet nogen Pligt til at udbetale Tilbagekøbsværdi, saalænge det ikke gennem Præmierne har Dækning for samtlige hafte Udgifter. Men man kunde ganske vist mene, at Fortjenesten paa de først indgaaende Nettopræmier og Præmietillæg burde anvendes til Dækning af Anskaffelsesomkostningerne, saaledes at man kun, hvor denne Fortjeneste ikke slog til, gjorde et yderligere Fradrag i Summen af de under 1 og 2 angivne Beløb. Rigtigst synes det dog at give Selskabet Ret til som Fortjeneste at beholde hele den Del af de oppebaarne Præmier, der vilde være Fortjeneste, hvis forsikringsforholdet fortsattes uden Afbrydelse — men dette fører formentlig til Opstilling af den under 3 angivne Sætning.

Vi har hidtil tænkt os, at Nettopræmier og Præmietillæg kunde være kalkuleret højere end nødvendigt, men vi har ikke beskæftiget os med den Mulighed, der ogsaa foreligger, at et Selskab kan have kalkuleret for lavt. Noget saadant vilde dog ikke influere paa den udviklede Beregningsmaade, idet Forudsætningssynspunktet i saa Fald maatte føre til, at Selskabet

skulde bære en til det Tidsrum, i hvilket Forsikringen har været i Kraft, svarende Del af Tabet paa Forsikringen.

Er der Præmierestancer, maa det resterende Beløb fradrages i det Beløb, man efter det udviklede vilde komme til, hvis der ingen Restancer var.

Vi har i det foregaaende lagt rent privatretlige Synspunkter til Grund. Det Resultat, vi er kommen til, munder ud i det fra privatretlig Synspunkt iøvrigt ret selvfølgelige, at den faktisk afsatte Præmiereserve ikke kan være afgørende. Efter Omstændighederne maa Forsikringstageren kunne kræve et større Beløb udbetalt. Imidlertid griber visse offentligretlige Forskrifter ind i Spørgsmaalet, og disse medfører vistnok væsentlige Modifikationer af de Resultater, vi er naaet til. Det falder naturligt først at omtale de for Statsanstalten gældende Regler. Her fastsætter Lovgivningen Beregningsgrundlagets Elementer. Hvad *Rentefoden* angaar, foreskriver Lov 18. Juni 1870 § 14, at der skal regnes med Forudsætningen om en Rentefod af 2 pCt. halvaarlig. For visse Forsikrings Vedkommende er denne Sats dog ved Lov 1. April 1893 forandret til $1\frac{3}{4}$ pCt., og denne sidste Sats skal ifølge Lov 30. Marts 1906 ogsaa benyttes ved Karensforsikringer. *Dødeligheden* beregnes paa den i Lov 18. Juni 1870 § 14, Lov 1. April 1893 § 5 og Lov 30. Marts 1906 § 5 angivne Maade. Hermed er Grundlaget for de almindelige Nettopræmier givet. Til dem kan ifølge L. 1870 § 7 lægges et *Helbreds-Sikkerheds-Tillæg*, ifølge L. 1870 § 14,5 et særligt *Sikkerhedstillæg*, naar den, for hvem en Forsikring erhverves, er fyldt 70 Aar, jfr. dog herved L. 1893 § 5,3 ifølge L. 1893 § 7 i visse Tilfælde et *Epidemi-Tillæg*, ifølge L. 1870 § 12,4 et *Tillæg til Dækning af Selvmorderrisikoen*, og ifølge L. 1870 § 12,1 et særligt *Rejse-Tillæg*. Endvidere fastsætter L. 1870 § 14,3 og 4, jfr. dog herved L. 1893 § 5,3, et *ordinært Sikkerhedstillæg* til Sikring mod tilfældige Tab, og L. 1870 § 14,2, jfr. Lov 1893 § 5,3 hjemler et *Driftstillæg*. For Karensforsikrings Vedkommende hjemler L. 1906 § 6 endelig et særligt *Inkasso-Tillæg*, hvis Betalingen af Præmierne skal foregaa for mindre end et Fjerdingaar ad Gangen.

Hvad angaar Principperne for Tilbagekøbsværdiens Beregning, har vi Hovedreglen i L. 1870 § 10:

„Man bestemmer Reenværdien (Værdien beregnet paa Kapitalfod uden Tillæg efter §§ 7, 12 og 14) saavel af Anstaltens Forpligtelse som af Paagældendes Forpligtelse mod Anstalten, begge Dele efter de i Forsikringsdocumentet nævnte Summer og Vilkaar; Overskudet af førstnævnte Værdi over sidstnævnte er da den Værdi, der skal godtgøres.

Hertil slutter sig Reglen i L. 1893 § 2:

„.... naar Forsikringen er tegnet mod en Præmie, der er højere end den tariffmæssige, beregnes Godtgørelsen paa samme Maade, som om Præmien var tariffmæssig, saa at i saadant Tilfælde Præmieforhøjelsen bortskæres af paagældendes Forpligtelse mod Anstalten, forinden denne Forpligtelses Værdi paa Kapitalfod beregnes.“

Endelig bestemmer L. 1906 § 6.2, at det særlige Inkassotillæg skal trækkes fra Præmien, inden Beregningen af Godtgørelsesværdien foretages.

Retsstillingen er herefter klar. Efter Ordlyden af L. 1870 § 10 skulde man ganske vist tro, at Nettopræmiereserven skulde udbetales, den og kun den. Statsanstalten har dog fra Begyndelsen af fastholdt, at Kapitalværdien af de fremtidige Driftstillæg og ordinære Sikkerhedstillæg skulde trækkes fra. Denne Opfattelse blev ogsaa godkendt af Højesteret,¹⁾ og dens Rigtighed er forudsat i de senere Love. At det heller ikke vilde stemme med Forholdets Natur, om hele Nettopræmiereserven skulde udbetales, følger af det foran udviklede. Paa den anden Side er Lovens Ordning noget for ugunstig for de forsikrede. At man konfiskerer Kapitalværdien af det ordinære Sikkerhedstillæg, kunde tænkes forsvaret med, at et saadant Tillæg finder Sted, fordi man ikke stoler tilstrækkeligt paa Rigtigheden af de til Grund for Beregningen af Nettopræmier liggende Elementer (Dødelighed og Rentefod), og at det derfor er korrekt at stille dette Tillæg paa Linie med selve Nettopræmien. Men en saadan Betragtning vilde kun holde Stik, hvis man indførte en tilsvarende Korrektion ved Beregningen af Kapitalværdien af Selskabets Forpligtelse overfor den forsikrede. Og hvad Konfiskeringen af de fremtidige Driftstillæg angaar, følger det af tidligere Udviklinger, at det er uberettiget

¹⁾ U. f. R. 1892. 885.

at konfiskere den Del af disse Tillæg, der medgaar til Administration og Inkasso, hvorimod der næppe kan indvendes noget imod, at den til Dækning af Engangsudgifterne bestemte Del af Driftstillæggene konfiskeres, kun at den eventuelle Forvaltningsreserve burde fradrages. At L. 1906 undtager det særlige Inkassotillæg fra Konfiskation, er, som man ser, en Indrømmelse til det formentlig rigtige Princip.

At de Tillæg, der som Rejse- og Helbredstillægget skyldes et ekstraordinært Faremoment, lades ude af Betragtning ved Beregningen af Tilbagekøbsværdien, er korrekt, for saa vidt man kan forudsætte, at det enkelte Aars Præmietillæg netop dækker det enkelte Aars Risikoforøgelse, saaledes at Selskabet hverken staar i Forskud overfor Forsikringstageren eller behøver at holde en Del af det enkelte Aars Tillæg i Reserve til Brug i Fremtiden.

For andre danske Selskaber end Statsanstalten har vi kun Tilsynslovens Regler at holde os til. Det er Regler af offentlig-retlig Karakter, men de bliver vistnok alligevel af Betydning for Afgørelsen af det privatretlige Spørgsmaal, vi her behandler. Som bekendt giver Tilsynslovens § 19.3 Selskaberne Ret til i Aarsbalancen at opføre som Aktiv Kapitalværdien af en Del af de fremtidige Tillæg til Nettopræmierne. Herom hedder det endvidere i § 19.5:

„Det her omhandlede Aktiv kan anvendes som Dækning af Forsikringsfonden, for saa vidt der er taget Hensyn dertil ved Fastsættelse af Selskabets Regler for Policers Tilbagekøb og Ydelse af Fripolicer“.

Denne Regel maa det være berettiget at opfatte som Udslog af et almindeligt Princip: Selskaberne bør ikke kontraktligt forpligte sig til at udbetale mere som Godtgørelsesværdi end den Præmiereserve, der haves tilstede i Forsikringsfonden. Forsikringsraadet, der faar forelagt Selskabernes almindelige Forsikringsbetingelser, bør ikke sanktionere Bestemmelser, der er i Strid med dette Princip. Privatretlig vilde man nu sikkert ikke kunne nægte et udtrykkeligt Tilsagns Gyldighed, fordi det gik ud paa, at Tilbagekøbsværdien skulde være større end den forhaandenværende Præmiereserve. Men i Mangel af et saadant udtrykkeligt Tilsagn maa det anførte dog vistnok

medføre, at Forsikringstageren ikke kan kræve mere end den af Selskabet i Henhold til offentlig kontrollerede og sanktionerede Bestemmelser beregnede og afsatte Præmiereserve. Forsikringstageren vil, hvis dette Beløb tilbydes, ikke kunne gøre gældende, at der ved Beregningen af Nettoreserven burde være benyttet et for ham gunstigere Beregningsgrundlag, end man faktisk — med Forsikringsraadets Sanktion — har benyttet. Han kan dernæst ikke forlange en Forvaltningsreserve udbetalt, hvor en saadan ikke er afsat — hvorved bemærkes, at den danske Tilsynslovs § 15 — i Modsætning til den svenske Lov — først forlanger Forvaltningsreserve afsat, naar Tidspunktet for Præmiebetalingens Ophør er kommet. Endelig vil Forsikringstageren ikke kunne protestere imod, at den til hans Forsikring svarende Del af Selskabets Lov-Aktiv fradrages i den afsatte Præmiereserve, selvom han er i Stand til at oplyse, at Engangsudgifterne for hans Forsikrings Vedkommende har været ekstraordinært smaa.

For udenlandske Selskaber gælder de omtalte Regler i Tilsynsloven ikke. Selve den Tankegang, der ligger bag Reglerne, maa dog lige saa vel være anvendelig paa udenlandske Selskaber som paa danske, og den deklatoriske Regel om Tilbagekøbsværdiens Beregning synes derfor at maatte blive den samme. Ogsaa for udenlandske Selskabers Vedkommende føres der jo af Forsikringsraadet Tilsyn med, at det tekniske Grundlag for Virksomheden er forsvarligt, og hertil vil naturligvis i første Række kræves, at Selskabet afsætter en passende Præmiereserve.

De efter rent privatretlige Grundsætninger udviklede Sætninger maa da formentlig for positiv dansk Rets Vedkommende modificeres derhen, at der aldrig kan fordres mere udbetalt end den Præmiereserve, Selskabet efter sit Beregningsgrundlag skal have tilstede i Forsikringsfonden. Men hvor de udviklede Sætninger vilde føre til, at kun et mindre Beløb end den forhaandenværende Præmiereserve skulde udbetales, bevarer de fuldtud deres Gyldighed. Det er f. Eks. klart, at et Selskab, der slet ikke benytter Zillmering, ikke derfor kan tilpligtes at udbetale hele den afsatte Enkeltreserve.

I Praksis er det almindeligt, at Forsikringsbetingelserne

hjemler Selskaberne Ret til at gøre et større Fradrag i Præmiereservens Beløb end de efter den deklaratoriske Rets Regler kunde være berettigede til, idet Selskaberne i saa Henseende har fulgt Statsanstaltens Eksempel. Dette tør antages at medvirke til, at Tilbagekøb af Policr hovedsagelig kun finder Sted, hvor væsentlige Forudsætninger virkelig er bristede, saa det for saa vidt bliver uden større praktisk Betydning, at man indenfor Livsforsikringen aldrig indlader sig paa at undersøge in concreto, om dette er Tilfældet.

7. *Større Risiko end forudsat.*

Forsikrerens Løfte om mod en vis Præmie at bære en vis Risiko er ligesom den forsikredes Løfte knyttet til visse relevante Forudsætninger, men som tidligere berørt kan Forudsætningstætheden ikke være saa stor paa Forsikrerens som paa den forsikredes Side. I Betragtning kommer dels mora med Præmiebetalingen, som vi skal omtale nærmere i næste Afsnit, dets urigtige eller bristende Forudsætninger med Hensyn til Risikoforholdene, hvorom vi i dette Afsnit skal fremsætte nogle Bemærkninger.

Hvor det drejer sig om fejle Forudsætninger med Hensyn til den saakaldte subjektive Risiko gaar Tendensen i Retning af at anerkende Forudsætningernes Relevans. Det er paa dette Punkt, der viser sig at være en Sandhed i det gamle Ord om, at Forsikringskontrakten er überraum fidei. Vi har allerede omtalt, at den Forandring med Hensyn til den subjektive Risiko, der finder Sted, naar den forsikrede Interesse overdrages til en anden, vistnok maa medføre Ret for Forsikrerens til med passende Varsel at frigøre sig for Kontrakten, ogsaa uden at han behøver at føre Bevis for, at der er sket en Forhøjelse af den subjektive Risiko. Et andet Udslag af den her omtalte Tendens finder vi i den østerrigske Lovs § 61, hvorefter Forsikrerens i Skadetilfælde kan sige sig løs fra Kontrakten med et vist Varsel, naar han har ydet Erstatning, eller naar den forsikrede svigagtigt har rejst et ubegrundet Erstatningskrav. For Brandforsikrings Vedkommende gaar den tyske Lovs § 96 endnu videre, idet Forsikrerens — ligesom iøvrigt

ogsaa den forsikrede — altid kan sige sig løs fra Kontrakten, naar et Forsikringstilfælde er indtruffet. Regler som disse sidste bygger jo paa den Betragtning, at den forsikrede i Skadetilfælde paa forskellig Maade kan begaa Brud paa bona fides, uden at det er saa lige til at føre Bevis derfor, og at Forsikreren derfor ogsaa uden saadant Bevis bør kunne opsiges Kontrakten. Indenfor dansk Ret kan sligt sikkert ikke antages, men foreligger der Bevis for Brud paa bona fides, maa Forsikreren kunne sige sig løs fra Kontrakten, og da formentlig uden Varsel. Det samme maa naturligvis gælde, hvis den forsikrede udenfor Skadetilfælde begaar Brud paa bona fides, hvad det følgende ogsaa vil vise i hvert Fald et Eksempel paa.

Angaaende Præmiespørgsmaalet hedder det i den østerrigske Lovs § 61.4, jfr. ogsaa den tyske Lovs § 96.3:

„Kündigt der Versicherer, so gebührt ihm jener Teil der Prämie, der auf den Betrag der geleisteten Entschädigung entfällt, bis zum Schlusse der laufenden Versicherungsperiode; von der auf den Restbetrag der Versicherungssumme entfallenden Prämie gebührt dem Versicherer nur jener Teil, welcher der abgelaufenen Versicherungszeit entspricht.“

Denne sindrigt udtænkte Regel forstaas først, naar den ses i Sammenhæng med Reglen i den østerrigske Lovs § 60, jfr. den tyske Lovs § 95:

„Der Versicherer haftet, wenn nicht etwas anderes vereinbart ist, nach dem Eintritt eines Versicherungsfalles für den durch einen späteren Versicherungsfall verursachten Schaden nur bis zur Höhe der um die geleistete Entschädigung verminderten Versicherungssumme. Für die künftigen Versicherungsperioden gebührt ihm nur ein verhältnismässiger Teil der Prämie.“

I dansk Ret gælder denne sidste Regel sikkert ikke. I Mangel af anden Aftale maa Forsikreren antages at hæfte fuldt ud for alle Skader, der indtræder i Løbet af Kontraktstiden. Overført paa danske Forhold vilde det i den østerrigske Lovs § 61.4 indeholdte Princip da føre til, at Forsikreren kun skulde have Præmie til Kontraktsforholdets Ophør, naar han opsagde Kontrakten —hvilket vilde svare til, hvad vi har antaget for Til-

fælde, hvor Forsikreren opsagde Kontrakten, fordi en Overdragelse af den forsikrede Interesse havde fundet Sted. Men da det i dansk Ret maa være saaledes, at Forsikreren ikke uden Bevis for Brud paa bona fides kan sige sig løs fra Kontrakten, er der næppe Grund til her at fravige Princippet om Præmiens Udelelighed, saa meget mere som den i anden Sammenhæng fremførte Betragtning, at Forsikreren faktisk ofte har været inde i en særlig Risiko, fordi det begaaede Brud kunde være forblevet uopdaget, ogsaa gør sig gældende her.

Vi kommer herefter til Spørgsmaalet om Relevansen af fejle Forudsætninger med Hensyn til de objektive Risiko-forhold.

Naar den forsikrede har givet urigtige eller ufuldstændige Risikooplysninger, er Forsikrerens Løfte — forudsat at han ikke har kendt det sande Forhold — afgivet under urigtige Forudsætninger. Men saadanne Forudsætninger bør ikke altid regnes for relevante. Kan der intet lægges den forsikrede til Last, bør Fejlen ikke komme ham til Skade. Dette anerkendes ganske vist ikke fuldtud af vor Søløve, men i de nyere Love gaar Tendensen bestemt i Retning af at frakende den begaaede Fejl retlig Betydning. Bortset fra en speciel Undtagelsesregel (urigtig Aldersangivelse ved Livsforsikring) hjemler alle de nyere Love den forsikrede Krav paa fuld Erstatning, naar den begaaede Fejl først opdages, efter at Skade er sket.¹⁾ Opdages Fejlen, før Skade er sket, kan der være Tale om at give Forsikreren Ret til at sige sig løs fra Kontrakten med et vist Varsel, enten ubetinget eller for saa vidt den forsikrede ikke er villig til at betale forhøjet Præmie. Indenfor Livsforsikringen vil noget saadant imidlertid føre til uantagelige Resultater. For andre Forsikringsgrenes Vedkommende vil det være af mindre praktisk Betydning, om man vælger den ene eller den anden Løsning, men ogsaa her kan det dog forekomme, at den forsikrede ikke vil kunne faa tegnet en anden Forsikring til en rimelig Præmie — og mod en saadan Eventualitet synes det at være i alle de forsikredes Interesse, at Forsikringen dækker.

Kan der lægges den forsikrede noget til Last, maa Forudsættningens Relevans naturligvis anerkendes. Det Brud paa

¹⁾ Jfr. nu ogsaa Højesteretsdom i U. f. R. 1920. 582 f.

bona fides, der i saa Fald foreligger, maa vistnok kunne motivere, at Forsikreren faar Ret til at sige sig løs fra Kontrakten med Virkning ex nunc. Men Forsikreren behøver naturligvis ikke at gøre dette, og Spørgsmaalet bliver da, hvad Virkning det faar, at Risikoen objektivt set er større end forudsat. Og selvom Forsikreren siger sig løs fra Kontrakten, maa det Spørgsmaal besvares særligt, hvorvidt han hæfter for Forsikringstilfælde, der indtræder paa et Tidspunkt, da han endnu ikke har sagt sig løs fra Kontrakten, maaske fordi han endnu ikke har faaet Kundskab om den begaaede Fejl.

Den ældre, strenge Regel, som bl. a. vor Søløv opstiller, gaar som bekendt ud paa, at Forsikreren ubetinget bliver fri for at betale Erstatning. I nyere Tid har man — hvor der ikke ligefrem foreligger Svig — søgt at gennemføre mildere Regler. Man har ment at kunne hjemle den forsikrede Ret til et forholdsmæssigt nedsat Erstatningsbeløb. Eller man har opstillet den Regel, at Erstatning skal betales, for saa vidt den ikke opgivne Risikoomstændighed har været uden Indflydelse paa Skadens Indtræden og Omfang. Mod saadanne Regler kan dog gøres den Indvending, at de ikke tager Hensyn til den særlige Risiko, Forsikreren ofte har været inde i som Følge af, at den begaaede Fejl kunde være forblevet uopdaget. Faren herfor kan jo let tænkes at være saa stor, at den af Forsikreren baarne Risiko mere end ækvivalerer den betalte Præmie, selvom Forsikreren helt slipper fri for at betale Erstatning, naar den begaaede Fejl opdages — og denne Betragtning taler aabenbart til Fordel for den gamle, strenge Regel. I nogle Tilfælde maa det dog indrømmes, at man uden at gaa Forsikreren for nær kan følge Kausalitetsteoriens Regel eller endog pro rata-Reglen. Efter Omstændighederne vil man ogsaa kunne tilvejebringe Balance ved yderligere at nedsætte det efter pro rata-Reglen nedsatte Erstatningsbeløb, men det Skøn, man i saa Fald maa udøve, bliver ganske vist meget usikkert.

Naar der ikke foreligger Svig, maa Forsikreren sikkert have Pligt til at reklamere, naar han bliver bekendt med, at Fejlen er begaaet. Der kan da være Tale om, at den forsikrede kan nægte yderligere Præmiebetaling, eventuelt tillige forlange allerede stedfundne Betalinger omgjort under Paaberaabelse af, at

Kontrakten ikke giver og ikke har givet ham den Sikkerhed, han har regnet med. Hvor pro rata-Reglen gennemføres, er der dog næppe Grund til at tillægge saadanne Betragtninger Betydning, idet denne Regel gaar ud paa at give den forsikrede fuld Valuta for den kontraherede Præmie. Men anderledes stiller Sagen sig, hvor man følger den ældre, strenge Regel, eller hvor man foretager en yderligere Nedsættelse af det i Overensstemmelse med pro rata-Reglen nedsatte Beløb. Dog kan Opgørelsen af Parternes Mellemværende i saa Fald ikke foretages efter rent kontraktsretlige Synspunkter, idet det maa tages med i Betragtning, at den forsikrede ved tilregneligt Retsbrud har paaført Forsikreren en efter Omstændighederne stor Risiko, og at den forsikrede i Henhold til den almindelige Erstatningsregel maa være pligtig at svare Forsikreren et passende Ækvivalent herfor. Herefter kommer man — som paavist i en tidligere Sammenhæng — til det Resultat, at Forsikreren kan beholde eller kræve betalt, hvad der efter Lovgivningens deklatoriske Regler er forfalden paa det Tidspunkt, da den begaaede Fejl opdages, samt maaske desuden, hvad der ud over det anførte Beløb allerede maatte være betalt. Naar der ikke foreligger Svig, synes det dog naturligt at se bort fra dette sidste.

At Sølovens § 266 stemmer godt med det udviklede, er tidligere paavist. Det samme gælder de nyere Love, navnlig den østerrigske Lov, i hvis § 6,2 det hedder:

„Tritt der Versicherer zurück, so gebührt ihm die Prämie bis zum Schlusse der Versicherungsperiode, in der er von dem Mangel der Angaben Kenntniss erlangt hat“.

Hvis Forsikreren ikke siger sig løs fra Kontrakten i Løbet af en vis Frist efter Fejlens Opdagelse, indtræder efter de nyere Love hans Hæftelse paany i sit fulde Omfang. Dette er i Virkeligheden et Udtryk for, at den forsikrede ikke er pligtig til at fortsætte Forsikringsforholdet, hvis Forsikreren ikke vil paatage sig det fulde Ansvar for Fremtiden, hvilket maa ses i Forbindelse med, at de nyere Love, bortset fra et specielt Tilfælde (urigtig Aldersangivelse ved Livsforsikring), ikke tænker paa at gennemføre pro rata-Reglen. I dansk Ret maa det som allerede omtalt vistnok antages, at Forsikreren kan

sige sig løs fra Kontrakten. Men Følgen af, at han ikke gør det, synes kun at kunne blive, at han fremtidig hæfter efter pro rata-Reglen, thi herigennem faar den forsikrede jo fuld Dækning for de fremtidige Præmiebeløb. Noget andet er, at Forsikreren sikkert kommer til at hæfte fuldtud, hvis han forsømmer Reklamation.

I Tilfælde af Svig følger det af Aftalelovens § 30, at Forsikreren ikke er pligtig at betale Erstatning, og til Vedligeholdelse af denne Retsvirkning behøves i og for sig ingen Reklamation. Forsikreren kan dog sikkert ikke, efter at han har opdaget Svigen, modtage de fremtidige Præmiebeløb uden at sige fra. Thi hvad Præmiespørgsmaalet angaar, maa de foregaaende Betragtninger finde Anvendelse, kun at der i Tilfælde af Svig synes Grund til at antage, at Forsikreren ubetinget kan beholde den Præmie, han har oppebaaret før Svigens Opdagelse.

Om Livsforsikring gælder det efter alle de nyere Love som Hovedregel, at Forsømmelse med Hensyn til Risikooplysningspligten ikke influerer paa den forsikredes Ret til at faa Tilbagekøbsværdien udbetalt, og dette staar i god Samklang med det udviklede. Ifølge Lov 18. Juni 1870 §13 skal Statsanstaltens Bestyrelse dog være berettiget til at gøre „et yderligere Afdrag for den forøgede Risiko, Anstalten har haft“. Foreligger der fortsættelig Misligholdelse af Oplysningspligten fastslaar sidstnævnte Lov udtrykkeligt, at de allerede ydede Indskud skal være fortabte. — —

Naar de objektive Risikoomstændigheder i Løbet af Forsikringstiden forandres paa en saadan Maade, at Forsikreren vilde have betinget sig en højere Præmie, hvis den nye Tingenes Tilstand havde bestaaet i Kontraktafslutningens Øjeblik, foreligger der bristende Forudsætninger for det af Forsikreren afgivne Løfte. I Praksis hersker der nu ingen Tvivl om, at ikke enhver saadan Fareforøgelse kan anses for relevant, og man maa derfor sikkert forlange, at Kontrakten afskærer Tvivl i saa Henseende. Det bør derhos antages, at en af Trediemand fremkaldt Fareforøgelse ikke paavirker Kontraktsforholdet, saalænge den ikke er kommen til den forsikredes Kundskab, og der bør gives den forsikrede Tid til at søge

Forsikringen ændret under Hensyntagen til det passerede. I den Retning gaar ogsaa nyere Lovgivning.

Efter Søløvens § 255 fritager den relevante Fareforøgelse Forsikreren for Ansvar for enhver senere Ulykke. Dette er sikkert en altfor streng Regel, thi naar Forsikreren straks faar Meddelelse om Fareforøgelsen, er der intet i Vejen for fremtidig at lade ham hæfte efter pro rata-Princippet. Kun hvis den forsikrede forsømmer at give Meddelelse om det passerede, vil det atter her kunne stille sig saaledes, at Forsikreren kommer ind i en særlig Risiko som Følge af, at Fareforøgelsen ogsaa i Skadetilfælde kan forblive skjult for ham. I saa Fald føres man til at opstille Regler, der svarer til Reglerne om Følgerne af Forsømmelse med Hensyn til Risikooplysningspligten. I saa Fald bør Forsikreren maaske ogsaa kunne sige sig løs fra Kontrakten under Paaberaabelse af det Brud paa bona fides, Undladelse af at give forlangt Meddelelse kan siges at udgøre.

8. Mora med Præmiebetalingen.

At mora med Præmiebetalingen efter Omstændighederne maa betyde, at en relevant Forudsætning for Forsikrerens Løfte brister, er hævet over enhver Tvivl. Men medens man i andre Kontraktsforhold vil mene, at Medkontrahenten kan hæve Kontrakten, saasnart der foreligger mora i objektiv Forstand, kun forudsat at mora'en er væsentlig, vil det i Forsikringsforhold være rigtigt at tage Hensyn til, om der kan lægges den forsikrede noget til Last. Indirekte vil Skyldspørgsmaalet ogsaa kunne faa en vis Betydning i andre Kontraktsforhold, idet en Forsinkelse snarere vil blive betragtet som væsentlig, naar der kan lægges Vedkommende noget til Last. Men her faar Skyldspørgsmaalet direkte Betydning, idet Tendensen maa gaa i Retning af frakende den uforskyldte mora Virkning som relevant Forudsætning. Herfor taler de samme Grunde, der har ført nyere Lovgivning ind paa at statuere, at den forsikrede skal være fuldt dækket, selvom der t. Eks. foreligger urigtige Risikooplysninger eller Paalæg i Forsik-

ringskontrakten er overtrædt, naar der dog ikke i saa Henseende kan lægges den forsikrede noget til Last.

Helt lader det sig ikke gøre at frakende uforskyldt mora Betydning som relevant Forudsætning. Man naar næppe nogensinde til at statuere, at mora med Præmiebetalingen er irrelevant, naar den forsikrede uden egen Skyld er kommet i den Situation at mangle Penge. Noget saadant vilde allerede strande paa, at det ikke med tilstrækkelig Sikkerhed kunde oplyses, om den forsikrede havde Skyld eller ej. Desuden vil de forsikrede langtfra alle have samme Interesse i at være dækkede mod den omtalte Eventualitet, og det vil sikkert ikke være Tarifieringen muligt at tage Hensyn hertil. Imidlertid er det interessant at se, at Forsikringsbetingelserne ofte opstiller Regler, hvis Hensigt er at holde den forsikrede dækket i visse Tilfælde af uforskyldte Betalingsvanskeligheder, men saaledes at der foretages en retsteknisk Forskydning. Selskaberne indrømmer ofte en vis Respittid, og allerede dette maa i væsentlig Grad antages at skyldes Ønskeligheden af ikke at behøve at tillægge forbigaaende Betalingsvanskeligheder Betydning — idet man da ser bort fra at skelne imellem, om de forbigaaende Betalingsvanskeligheder er uforskyldte eller ej. Indenfor Folkeforsikringen forekommer det dernæst almindeligt, at Respittiderne forlænges i Tilfælde af Militærindkaldelse eller midlertidig, ikke selvforskyldt Arbejdsudygtighed. Endvidere er det indenfor al Livsforsikring almindeligt forekommende, at Invaliditet medfører Præmiefritagelse. I disse sidste Tilfælde er Motivet aabentbart det, at man ønsker at kunne hjælpe den forsikrede i Tilfælde af uforskyldte Betalingsvanskeligheder. Den retstekniske Forskydning er den, at man opgiver at lægge Vægt paa, om f. Eks. Invaliditeten in concreto har medført Betalingsvanskeligheder.

Som første Betingelse for, at en efter Forudsætningssynspunktet relevant mora kan foreligge, maa naturligvis nævnes, at Præmien er forfalden. Som tidligere omtalt forfalder Præmien i Mangel af anden Aftale forud, Periode for Periode. Efter Søløvens § 247 forfalder Præmien straks ved Kontraktens Afslutning, selvom Risikoen først senere begynder at løbe, men dette har næppe Hjemmel i Forholdets Natur, og Analogien af

den nævnte Bestemmelse kan næppe være bindende udenfor Søforsikringsretten.

Fordi et ikke betalt Præmiebeløb er forfaldent til Betaling, foreligger der endnu ikke mora. Handlingstiden maa være oversiddet. Drejer det sig om Præmien for den første Periode, maa Policen tilbydes den forsikrede, eller der maa gives ham Meddelelse om, at Policen er i Orden til Indløsning. Bortset herfra bliver Hovedspørgsmaalet — saavel for den første som for de følgende Præmieraters Vedkommende, — om Præmien er Henteskyld. Det maa naturligvis principielt bero paa Aftalen. Er det aftalt, at Præmien ikke skal afhentes af Forsikreren, maa den forsikrede betale Beløbet paa Forsikrerens Kontor. Han kan sende Beløbet pr. Post, men han bærer da selv Forsendelsesrisikoen. Det vil sige, at han maa sende et andet Beløb, hvis det første gaar tabt undervejs. Derimod synes det i Overenstemmelse med det udviklede at burde antages, at Forsikreren ikke kan hæve Kontrakten, fordi det rettidigt afsendte Beløb forsinkes eller gaar tabt undervejs, naar den forsikrede intet har erfaret herom. Thi der kan i saa Fald ikke lægges den forsikrede noget til Last.

Selvom der foreligger Aftale om, at Præmieforpligtelsen ikke skal være Henteskyld, kan den let gaa over til at blive det under Forsikringsforholdets Bestaaen. Efter Omstændighederne maa Flytning af Forsikringsselskabets Kontor kunne have denne Følge. I hvert Fald synes dette at maatte gælde, naar et udenlandsk Selskab ophæver sit indenlandske Kontor uden samtidig at give de forsikrede Anvisning paa et andet Sted i Indlandet, hvor de kan betale. Endvidere gælder det, at naar Forsikreren har fulgt den Skik at lade Præmierne opkræve hos den forsikrede, maa denne kunne gaa ud fra, at dette ogsaa vil ske i Fremtiden. Men det maa i saa Fald staa Forsikreren frit for at erklære, at han ikke mere vil opkræve Præmien, og fra da af maa den forsikrede selv sørge for rettidig Betaling. Det udviklede er udtrykkeligt fastslaaet ved alle de nyere Love om Forsikringskontrakten. Den østerrigske Lovs § 24 siger, at Forpligtelsen indtil videre kan betragtes som Henteskyld, naar Forsikreren i tre paa hinanden følgende Terminer har afhentet Præmien. Den tyske Lovs § 37 og den

svejtsiske Lovs Art. 22,4 taler mere ubestemt om, at Forsikreren skal have gjort det regelmæssigt.

Lyder Policen — saaledes som det ofte er Tilfældet — paa, at den forsikrede vel skal være pligtig at indbetale Præmien til Forsikreren, men at denne dog saa vidt muligt vil lade Beløbet afhente, synes den forsikrede ogsaa for den første Præmierates Vedkommende at maatte kunne gaa ud fra, at Beløbet vil blive afhentet, hvis det ikke er tilkendegivet ham, at dette ikke vil ske. I hvert Fald synes en mindre Overskridelse af Betalingsfristerne ikke at kunne berettige den Forsikrer, der ikke har opkrævet det skyldige Beløb, til at hæve Kontrakten, naar en saadan Bestemmelse findes i Policen.

At Policen slet intet skulde indeholde om det Spørgsmaal, vi her omhandler, er nærmest et tænkt Tilfælde. Der vilde i saa Fald mangle Hjemmel til at fravige Obligationsrettens almindelige Regel, der jo antages at gaa ud paa, at Pengeforpligtelser ikke er Henteskyld, med mindre en saadan Hjemmel kunde findes i en Coutume. Indenfor mange Brancher er det dog sikkert i den Grad det sædvanlige, at Præmien afhentes af Selskabet, at en saadan Coutume maa siges at have dannet sig.

Hvor Præmieforpligtelsen efter det udviklede er Henteskyld, kan der opstaa vanskelige, konkrete Spørgsmaal. En efter Forudsætningssynspunktet relevant mora vil ikke ubetinget komme til at foreligge, fordi Præmien ikke bliver betalt ved første Paakrav. Hvis den forsikrede erklærer, at han ikke vil betale, er Sagen jo klar, men hvis den forsikrede ikke er hjemme, kan Morafølgerne ikke uden videre indtræde. Hvis Inkassator i et saadant Tilfælde afleverer Besked om, at ny Opkrævning ikke vil blive foretaget, maa Beløbet snarest indsendes, men dermed maa Sagen ogsaa være i Orden. Siger Inkassator, at han kommer igen, maa den forsikrede kunne afvente hans Genkomst uden at risikere noget derved. Hvis den forsikrede vel træffes hjemme, men han ikke har Pengene ved Haanden, kan man næppe heller sige, at Morafølgerne strak indtræder. Navnlig maa den forsikrede ogsaa i saa Fald kunne undlade at indsende Beløbet, hvis Inkassator erklærer, at han kommer igen. Vore Domstole har haft det Tilfælde under Paakendelse, at Præmiebeløbet blev trukket ved Postop-

krævning. Hof- og Statsretten fandt, sikkert med Rette, at det maatte anses som rettidig Betaling, naar Opkrævningen indløstes inden Udløbet af den Frist, Postvæsenet i saadanne Tilfælde giver.¹⁾

Som allerede berørt indeholder Policerne ofte Bestemmelser om Respittid, gaaende ud paa, at en Forsinkelse med Betalingen af de senere Præmiebeløb, der ikke overskrider visse Tidsfrister, ikke skal komme den forsikrede til Skade. Saadanne Bestemmelser er ogsaa optaget i de nyere Love, og muligvis kan det for dansk Rets Vedkommende antages, at der i en Del Brancher har udviklet sig Coutumer i denne Retning, der kunde komme til Anvendelse, hvor ingen tydelig Aftale forelaa. Omvendt aftales det ofte, at Risikoen først skal begynde at løbe fra det Øjeblik af, at første Præmie betales. Herom indeholder den svejtsiske Lovs Art. 19.2 følgende, vistnok naturlige Regel:

„Auf die Bestimmung der Police, dass die Versicherung erst mit Bezahlung der ersten Prämie in Kraft tritt, kann sich der Versicherer nicht berufen, wenn er die Police vor Bezahlung dieser Prämie ausgehändigt hat.“

Saavidt muligt maa en saadan Vedtagelse endvidere fortolkes saaledes, at den kun kommer til Anvendelse, naar der kan lægges den forsikrede noget til Last. Det vil kun være Tilfælde, naar Policen er præsenteret ham til Indfrielse, ellers der dog er givet ham Meddelelse om, at den henligger til Indløsning paa Selskabets Kontor, og han derefter har forsømt at indløse den.

Hvad Følgerne af mora angaar, maa der skelnes mellem Livsforsikring og anden Forsikring.

Indenfor Livsforsikringen kan Forudsætningssynspunktet ikke føre til Forsikrerens fuldstændige Frigørelse, men kun til Reduktion af det forsikrede Kapital- eller Rentebeløb, idet Forsikringens Godtgørelsesværdi betragtes som et Indskud engang for alle, og idet der af Risikoforandringer, der er indtraadt efter Kontraktens Afslutning, kun tages Hensyn til Forandringer i den eller de paagældende Personers Alder.

Angaaende Godtgørelsesværdiens Beregning kan ganske

¹⁾ U. f. R. 1917. 141 f.

henvises til tidligere Udviklinger, Tilsynslovens Regler gør sig ogsaa gældende her. Følger man den Praxis at regne med Godtgørelsesværdien ved Slutningen af den løbende Forsikringsperiode, synes man atter her at burde tage den Konsekvens deraf, at Forsikringsforholdet først anses hævet med Virkning fra Periodens Slutning.

Omskrivning til Fripolice maa i Mangel af anden Aftale finde Sted ved alle Arter af Livsforsikring. Der er ingen Hjemmel til, saaledes som den østerrigske Lovs § 143 gør det, at undtage kortvarige Dødsfaldsforsikringer. Ej heller kan Forkortelse af Forsikringstiden — amerikansk System — uden særlig Aftale træde i Stedet for Reduktion af Forsikringssummen.

Om Adgang til at fastholde Forsikringsforholdet eller til at hæve dette og kræve Erstatning, bliver der — bortset fra den Ret til at kræve første Aars Præmie, Forsikreren ofte vil have betinget sig — ikke Spørgsmaal indenfor Livsforsikringen, idet der jo ikke bestaar nogen Retspligt til at betale Præmie.

Udenfor Livsforsikringen maa den efter Forudsætnings- synspunktet relevante mora medføre, at Forsikreren kan vælge, om han vil hæve eller fastholde Forsikringsforholdet. Han maa ogsaa have en passende Frist til at overveje, hvilket Valg han vil træffe. Hvis han da positivt erklærer, at han vil hæve Forsikringsforholdet, eller omvendt, at han vil fastholde det, er Sagen klar. Men hvilket Valg skal han anses at have truffet, naar han ikke selv udtaler sig derom? Dette Spørgsmaal opstaar, fordi Forsikrerens Ydelse, der bestaar i at bære en Risiko, slet ikke manifesterer sig udadtil, medmindre Skade indtræder. Det gaar ikke an at lade Forsikreren beholde sin Valgfrihed gennem hele Forsikringstiden, thi han kunde da vente med at træffe sin Bestemmelse, til han saa, om Skade indtraf eller ej. I første Fald kunde han vælge at hæve Forsikringsforholdet, i sidste Fald kunde han vælge at fastholde det, hvilket i Virkeligheden vilde sige, at han i alle Tilfælde, hvor Skade ikke indtraf, kunde skaffe sig Præmien uden at yde noget Vederlag derfor. Hvis Forsikreren ikke selv træffer sit Valg, maa Retsordenen derfor vælge for ham. I saa Henseende har man undertiden lært, at mora med Præmiebetalingen ikke

uden videre medfører Forsikrerens Frigørelse, men kun giver Forsikrerens Ret til at erklære Aftalen for ophævet. Dette synes dog ikke at være rigtigt. Det synes naturligt at sammenstille Tilfældet med Tilfælde af Købermora, hvor Sælgeren endnu intet har leveret. Naar Forsikrerens vil give Slip paa den forsikrede, synes han ikke at burde have Besvær og Bekostning med at give ham Meddelelse om sit Standpunkt. En modsat Opfattelse vilde ogsaa føre til, at Præmien kunde indtages efter lang Tids Forløb, selvom Forsikrerens ikke havde rørt paa sig i Mellemtiden — men noget saadant vilde komme den forsikrede som en uventet Overraskelse. Ej heller kunde det være rigtigt at antage, at Forsikrerens ubetinget hæftede for Forsikringstilfælde, der indtraf, før han havde erklæret Forsikringsforholdet for ophævet. Det vilde medføre, at Forsikrerens altid maatte skynde sig at hæve Forholdet, naar mora forelaa, hvis han vilde undgaa at komme til at erlægge en Del af sin Ydelse. d. v. s.: bære en Del af Risikoen, uden Sikkerhed for at faa Præmien eller nogen Del deraf.¹⁾

Resultatet af det udviklede bliver da, at Forsikringsforholdet betragtes som hævet af Forsikrerens, medmindre han inden en passende Frist erklærer, at han vil fastholde det. Forsikrerens er da fri for at betale Erstatning i Anledning af Forsikringstilfælde, der er indtruffet efter mora'ens Begyndelse.

Fastholder Forsikrerens Forsikringsforholdet, har han naturligvis Krav paa fuld Præmie, men han synes da ogsaa at maatte hæfte for hele Forsikringsperioden, ikke blot for den Tid, der ligger efter hans Erklæring om at ville fastholde Forholdet, eller fra det Øjeblik af, da han har modtaget Betaling. Naar Forsikrerens efter Overvejelse kommer til det Resultat, at han under Hensyn til Præmiebeløbets Størrelse og den forsikredes Person vil vælge at fastholde Forsikringsforholdet, er

¹⁾ Dommen i U. f. R. 1906. 626 synes et sikkert Præjudikat i den i Teksten angivne Retning, men Dommen vækker for saa vidt Betænkelighed, som det synes tvivlsomt, om den forsikrede overhovedet har været i mora gennem — hele — det Tidsrum, for hvilket Præmie indtaltes. Har den forsikrede ikke været i mora, har Selskabet jo baaret Risikoen, og Kravet paa Præmie maatte i saa Fald være bevaret, da det ikke var forældet.

der intet urimeligt i, at han ogsaa kommer til at bære Risikoen for hele Forsikringsperioden. Den Omstændighed, at Forsikringstilfældet allerede er indtraadt, vil naturligvis let kunne bevæge Forsikreren til at vælge at give Slip paa en Kontrakt, han ellers vilde have fastholdt. Men dette vil i og for sig være et Misbrug af Ophævelsesretten, og der vil derfor næppe heller kunne indvendes noget imod, at den forsikrede holder Forsikringstilfældets Indtræden skjult i Haab om, at Forsikreren skal vælge at fastholde Forsikringsforholdet.

At Forsikreren har erklæret at ville fastholde Forsikringsforholdet, forhindrer ham ikke i at skifte Standpunkt, saa længe Præmien ikke er betalt. Dog vil man maaske kunne frakende den Skiften Standpunkt Betydning, der aabenbart er foranlediget ved, at Forsikringstilfældet imidlertid er indtruffet. Omvendt kunde det tænkes, at Forsikreren maatte kunne skifte Standpunkt, selvom Betaling af Præmien var tilbudt, nemlig under Omstændigheder, hvor det var evident, at Tilbudet kun fremkom, fordi Forsikringstilfældet var indtraadt eller der var overhængende Fare for dets Indtræden, og hvor Beløbet ellers vilde have været uinddriveligt.

At Betaling frivilligt tilbydes, kan foranledige Forsikreren til at fastholde et Forsikringsforhold, han ellers vilde have hævet. Hvis nu den forsikrede ved Betaling lader uomtalt, at Forsikringstilfældet allerede er indtraadt, kan Betalingens Modtagelse aabenbart ikke forhindre Forsikreren i at hæve Forsikringsforholdet. Thi meget muligt vilde Forsikreren have hævet, hvis Præmien ikke var blevet betalt frivilligt, og meget muligt var det ikke sket, hvis Forsikringstilfældet ikke var indtraadt. Noget lignende maa gælde, hvis det ved Betalingen lades uomtalt, at der er overhængende Fare for, at Forsikringstilfældet vil indtræde, og dette derefter sker.

Af de nyere Love om Forsikringskontrakten stemmer den østerrigske i det væsentlige overens med det udviklede. Loven taler i § 28 om mora med Betalingen af en „vor oder bei dem Beginne der Versicherung zu entrichtende Prämie,“ og i § 29 om mora med Betalingen af en „nach dem Beginne der Versicherung zu entrichtende Prämie.“ De to Paragraffer afviger

¹⁾ Saaledes ogsaa Domme i U. f. R. 1897. 838, 1904 A. 507 og 1917. 536.

dog kun fra hinanden, for saa vidt angaar Bestemmelsen af, naar en efter Forudsætningssynspunktet relevant mora foreligger. Følgerne af mora er i alle Tilfælde de samme, nemlig i Korthed følgende: Forsikreren kan hæve Forsikringsforholdet. Ogsaa uden udtrykkelig Erklæring derom anses han at have gjort dette, naar han ikke i Løbet af tre Maaneder har gjort Præmiekravet „gerichtlich geltend.“ Indtræder Forsikringstilfældet efter mora'ens Begyndelse, paa et Tidspunkt, da Betaling endnu ikke har fundet Sted eller er tilbudt, pligter Forsikreren ikke at betale Erstatning. Men tilbydes Betaling, før Forsikringsforholdet er eller maa anses for hævet, vaagner Forsikreren Forpligtelse op paany, dog kun med Virkning ex nunc. Og vælger Forsikreren at indtale Præmien, „so ist er, wenn während des Zeitraums, für den die Prämie eingefordert wird, der Versicherungsfall eintritt, zur Leistung verpflichtet, wenngleich zur Zeit des Eintrittes die Prämie nicht gezahlt ist.“ Men naturligvis kan Forsikreren igen opgive Retsfølgningen: „Er ist jedoch von der Verpflichtung zur Leistung frei, wenn er noch vor Eintritt des Versicherungsfalles auf den Anspruch verzichtet hat.“

At Forsikreren herefter ikke kan afslaa at modtage Betaling, saalænge Forsikringsforholdet ikke er hævet, synes noget betænkeligt, da Tilbudet om Betaling jo kan skyldes, at der er opstaaet overhængende Fare for, at Forsikringstilfældet vil indtræde.

Den svejtsiske Lov indeholder i Art. 21 følgende Regel:

„Wird die rückständige Prämie nicht binnen zwei Monaten ...rechtlich eingefordert, so wird angenommen, dass der Versicherer, unter Verzicht auf die Bezahlung der rückständigen Prämie, vom Vertrage zurücktritt.

Wird die Prämie vom Versicherer cingefordert oder nachträglich angenommen, so lebt seine Haftung mit dem Zeitpunkte, in dem die rückständige Prämie samt Zinsen und Kosten bezahlt wird, wieder auf.“

Herefter kan Forsikreren nægte at modtage frivillig tilbudt Betaling, hvilket efter det udviklede maa billiges. Derimod er det i Strid med det udviklede, at selvom Forsikreren — gennem

Sagsanlæg — tilkendegiver at ville fastholde Forsikringsforholdet, genopvaagner hans Hæftelse ikke, før Betaling opnaas.

Den tyske Lov — §§ 38 og 39 — indeholder intet om, at Forsikreren skulde miste sin Ret til at fastholde Forsikringsforholdet ved i længere Tid at forholde sig passiv, og Forsikreren hæfter først fra Betalingsøjeblikket, naar han vælger at indtale Præmien. Afslaa tilbuddt Betaling antages Forsikreren ikke at kunne, saa længe Forholdet ikke ved Opsigelse er bragt til Ophør, og Opsigelse kan for første Præmierates Vedkommende kun ske med et vist Varsel, for de følgende Raters Vedkommende først efter Udløbet af en vis Betalingsfrist. —

Efter almindelige kontraktsretlige Grundsætninger skulde Forsikreren kunne hæve Forsikringsforholdet, men fastholde Forsikringskontrakten, naar en efter det foregaaende relevant mora med Præmiebetalingen foreligger. Det vil sige, at han skulde kunne kræve Opfyldelsesinteressen, Fortjenesten paa Forsikringen betalt. Hvor det drejer sig om Ikke-Opfyldelse af en Pengeforpligtelse, antager man jo, at Opfyldelsesinteressen praktisk talt altid kan kræves. Konstituerer Ikke-Opfyldelsen et tilregneligt Retsbrud, plejer man at støtte dette Resultat paa den almindelige Erstatningsregel; i andre Tilfælde plejer man at henvise til, at Løftet som naturale negotii maa antages at indeholde et Garantitilsagn. Det synes dog klart, at Spørgsmaalet om Ansvar eller Ikke-Ansvar i alle Tilfælde — i hvert Fald bortset fra forsætligt Retsbrud — maa blive et Spørgsmaal om naturalia negotii. Thi finder man det stemmende med Parternes Interesse, vil man altid i en Kontrakt kunne indlægge en Vedtagelse om, at ogsaa Ansvaret for uagt-som Tilsidesættelse af Pligterne ifølge Kontraktsforholdet skal være udelukket. For Forsikringsforholdets Vedkommende maa det nu sikkert antages, at Retsordenen er gaaet den sidste Vej. Der er vistnok intet om, at den Forsikrer, der hæver et Forsikringsforhold, kan kræve Erstatning. De nyere Love, der meget detailleret afhandler Spørgsmaalet om Følgerne af mora, maa ved deres Tavshed antages at udelukke denne Mulighed. Og i dansk Ret maa det samme Resultat antages hjemlet ved Sædvaneret, da det sikkert er en i Praksis ganske ukendt Forestilling, at Forsikreren skulde kunne gaa den omtalte Vej.

Grundene til, at man har indtaget dette Standpunkt, kan have været af forskellig Art. Bevisvanskelighederne kan have spillet deres Rolle, skønt de ikke altid gør sig gældende, f. Eks. ikke hvor hele Risikoen er afgivet til en Reassurandør mod en mindre Præmie end den originale. Eller det kan have spillet en Rolle, at Selskaberne maaske ikke har følt sig interesserede i at lægge Kalkulationer over Fortjenesten paa den enkelte Forsikring frem. Den dybeste Grund maa dog sikkert atter her søges i, at Forsikringsvirksomhedens Karakter af Stordrift gør det relativt betydningsløst, om af og til en enkelt Kontrakt springer. I hvert Fald staar Resultatet, der alt-saa gaar ud paa, at Præmieløftet — bortset fra den almindelige Forpligtelse til at betale Morarenter, naar Forsikreren vælger at fastholde Forsikringsforholdet — ikke medfører nogen Garantiforpligtelse eller noget Ansvar for tilregnelig, end ikke for vilkaarlig Ikke-Opfyldelse, som en interessant Stadfæstelse af den Sætning, at Præmieløftet har svagere Retskraft end de fleste andre Løfter.

